

[Arbejdsministeren]

Dagpengeloven indeholder reglerne om ret til barseldagpenge. Ligebehandlingsloven indeholder reglerne om lønmodtagerens ret til fravær fra arbejdet og pligt til underretning af arbejdsgiveren om udnyttelse af orlovsretten.

Der foreslås regler om orlov svarende til den udvidede ret for faderen til barseldagpenge i 2 uger inden for de første 14 uger efter fødslen.

Er barnet hospitalsindlagt, er der adgang til at udsætte orlovsperioden.

Den større fleksibilitet i dagpengereglerne og den udvidede orlovsadgang, der følger heraf, gør det nødvendigt at ændre varslingsbestemmelserne i ligebehandlingsloven. Der foreslås et system, hvorefter arbejdsgiveren skal underrettes om begivenhederne uden ugrundet ophold. Heri ligger bl.a., at situationen omkring barnets sygdom, indlæggelse og hjemkomst skal tillægges betydning for, hvor hurtigt forældrene skal tænke på at få ordnet forholdet til deres respektive arbejdsgivere.

Det foreslås endelig, at loven i sin helhed ikke gælder for Grønland, idet hjemmestyret har overtaget ligestillingsområdet. Bestemmelsen herom bør ikke træde i kraft, før hjemmestyret har haft tid til at overveje at gennemføre tilsvarende regler for Grønland.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslagets bemærkninger, anbefaler jeg forslaget til Folketingets velvillige behandling.

Holger K. Nielsen (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til lov om leje.

(Lovforslag nr. L 92).

Jeg henviser til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 6/12 1989 til Folketinget om den danske kulturudveksling med udlandet.

(Redegørelse nr. R 6).

Kulturministeren (Ole Vig Jensen):

Debatten om Danmarks internationale kultursamarbejde har i højere og højere grad koncentreret sig om de udfordringer og muligheder, som kan ligge i EF's indre marked.

I april måned 1989 tog jeg initiativ til at afholde en konference på Brandbjerg Højskole med deltagelse af ca. 150 personer fra det danske kulturliv i den bredeste forstand. Det overordnede tema var »Danmark som europæisk kulturnation på tærsklen til det indre marked«, og hensigten var at starte et tænkeforløb om national og europæisk kultur i vor tids teknologiske internationaliseringsproces. Jeg ved, at jeg er ikke ene om at synes, at det blev en vellykket konference. Debatten var engageret, åben, ærlig og konstruktiv.

Selv om der kom en god portion sund skepsis for dagen, efterlod debatten indtrykket af, at der var bred opbakning bag en række holdninger og synspunkter, herunder at Danmark ved at sætte sig uden for en proces, der allerede var i gang, ville miste mulighed for indflydelse, at vi burde være mere kreative med hensyn til at præge det europæiske kultursamarbejde med fremhævelse af den demokratiske og decentrale kulturpolitik, vi står for, at et bredere europæisk kultursamarbejde ikke alene er et anliggende for EF, men som også kan starte bilateralt eller i Europaråds- eller nordisk sammenhæng m.v., at sigtet for samarbejdet ikke alene bør være EF-landene, men også landene i Østeuropa, og at det indre marked skal medvirke til generelt at forbedre kulturens, kunstnernes og kulturformidlernes vilkår i Europa.

Som gennemgående træk blev det understreget, at det europæiske kulturmønster er kendetegnet ved dets mangfoldighed af nationale og regionale kulturer, og at man må sikre, at denne kulturens livsnerve ikke blev truet af bureaukratiske og overnationale styreformere.

I denne sammenhæng blev der peget på, at vi måtte være yderst opmærksomme på vor egen kulturelle egenart og have øjnene åbne for områder, hvor vi ville kunne gøre os gældende internationalt. En række fagområder inden for det traditionelle kulturmønster blev nævnt med en gennemgående understregning af det absolut nødvendige i at holde kvalitetskravet højt.

Fra flere sider blev det i fortsættelse heraf fremført, at vi i vort vidt forgrenede, omfattende og engagerede kulturliv i lokalsamfundene – såvel professionelt som på det amatør-mæssige plan – har meget at byde på i international sammenhæng. Vores folkeoplysning og herunder højskolernes fortsatte centrale placering i den danske samfundsstruktur blev nævnt som om-

[Kulturministeren]

råder, der erfaringsmæssigt påkalder stor international interesse. Disse signaler har ministeriet taget til sig.

Det er også min opfattelse, at konferencens deltagere tilsyneladende tog positivt imod opfordringen til at fortsætte dialogen i de enkelte fagmiljøer bl.a. med henblik på at udarbejde mere konkrete ideer og forslag. I Kulturministeriet har vi i fortsættelse af arrangementet på Brandbjerg haft møde med Dansk Kunstnerråd, og det er tanken at fortsætte med møder af tilsvarende art med andre organisationer og institutioner.

For at imødekomme ønsket om bedre information i fremtiden og at sikre en mere direkte kontakt til Bruxelles har Kulturministeriet nu ansat en kulturråd ved den danske EF-repræsentation i Bruxelles. En rapport om Brandbjergkonferencen er udgivet sammen med en undersøgelse om det indre marked og kulturen: »Ulemper og fordele« ved kultursociolog Peter Duelund. I tilslutning hertil har ministeriet for nylig udgivet en publikation om europæiske kulturstøtteordninger, der fremtræder som supplement til de hjemlige støtteordninger. Med virkning fra 1990 foreslås afsat 1 million kroner, hvoraf de 700.000 kr. tænkes anvendt til konkrete arrangementer og 300.000 kr. til stipendier i europæiske lande for studerende på Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner.

Det centrale og overordnede problem med henblik på kultursamarbejdet i relation til EF er, at et produkt, der er resultat af en skabende kunstnerisk proces, kan behandles som en almindelig salgsvare i det indre markeds forstand, og det selv om tilblivelsen er speciel sammenlignet med produktion af varer, forbrugsprodukter og lignende i mere gængs forstand. Det skabende led i den kunstneriske proces i forhold til almindelige forbrugsvarer er og vil være afhængig af særregler, herunder subsidier. Dette forhold gælder ikke blot mindre sprogområder som det danske, men også større som f.eks. det tyske. Måske kunne mange unødige tovtrækkerier og retssager ved EF-Domstolen undgås, såfremt man ved kommende ændringer af EF-traktaten generelt eller konkret ville tage højde for, at kultur og kulturvarer i Det Europæiske Økonomiske Fællesskab skal betragtes og behandles som specielle områder, hvor særlige hensyn gør sig gældende. Sådanne særregler – som regeringen fortsat vil arbejde

aktivt for – skal specielt sikre, at det fortsat er muligt og tilladt at sikre den nationale kultur og dens udvikling. Dette skal omfatte både produktions- og formidlingsleddene og gøre det muligt at yde offentlig kulturstøtte. Som eksempler kan jeg nævne den danske filmlov og biblioteksafgiften. I den aktuelle situation er problemet ikke, at der ydes national støtte, hvilket er anset for både velbegrunderet og fuldt acceptabelt også i EF-sammenhæng, men alene at visse støtteordninger kan have en udformning, der kan rumme en forskelsbehandling og påvirke konkurrenceforholdene i EF. Det kunne være ønskeligt at få klare regler, hvorved tvivlen om de nationale støtteordningers udformning kan fjernes.

I nutidens informationssamfund vil kulturel produktion og aktivitet få en stadig stigende betydning for industrilandenes samfundsøkonomi. Ikke mindst de større lande har et skarpt blik for denne udvikling. Det må ses i øjnene, at dette nære samspil mellem kultur, økonomi og information vil sætte sig dybe spor i disse landes internationale samarbejde i alle led.

Disse forhold rækker ikke ved den kendsgerning, at det fortsat er regeringens principielle holdning, at kulturpolitik ligger uden for EF-traktaten – en opfattelse, der i øvrigt deles af de fleste medlemslande, og som vil være regeringens udgangspunkt ved vurderingen af konkrete tiltag i EF-regi.

Det er tillige opfattelsen, at mange i EF-landene i højere og højere grad er opmærksomme på den kendsgerning, at EF-politikken må tilrettelægges således, at man kulturelt set stræber imod at opretholde den europæiske mangfoldighed, nationalt og regionalt. I denne – og ikke i ensretning – ligger rigdommene og mulighederne, ikke blot medlemslandene imellem, men også over for Østlandene og på længere sigt alle stater på kloden.

Også i nordisk sammenhæng gøres der på kulturområdet overvejelser med henblik på det indre marked. For at styrke det nordiske samarbejde har Nordisk Ministerråd som bekendt vedtaget en handlingsplan for det nordiske kultursamarbejde. Denne handlingsplan lægger op til en større og bredere synliggørelse af det nordiske kulturfællesskab, specielt via undervisningssystemerne, medier og udveksling. Nordplusprogrammet og den nordiske filmfond er to eksempler på konkret gennemførelse

[Kulturministeren]

af handlingsplanen, som i øvrigt også foreslår, at de sidste tekniske og praktiske hindringer for et »kulturelt hjemmemarked« i Norden skal fjernes. Det er også værd at mærke sig, at kultur indgår som et vigtigt element i Ministerrådets program »Norden i Europa 1989–1993«, et program, som løbende er under opfølgning og justering.

Sideløbende hermed informerer både undervisnings- og forskningsministeren og jeg i Nordisk Ministerråd om forslag og ideer inden for EF, ligesom vi begge arbejder for den størst mulige åbenhed over for medinddragelsen af de nordiske lande.

I tilslutning hertil er det naturligt at nævne, at den nu permanente styringsgruppe for nordisk kulturinformation i udlandet, hvis opgave er i udlandet at udbrede kendskabet til nordisk kultur, har gennemført en lang række vellykkede arrangementer. De projekter, der er blevet gennemført, har påkaldt stor interesse og haft en slagkraft, som ingen af de nordiske lande i enegang kunne have opnået. Det sammenfald, der består i de nordiske lande i holdningen til kultursammenhænge, demokratiske og sociale livsformer, fremtræder i andre landes bevidsthed som en enhed, som rummer rige muligheder, der bør fastholdes ved tilrettelæggelsen af fællesnordiske kulturfremstød i udlandet.

Styringsgruppen har en lang række aktiviteter på bedding, som ikke alene omfatter fjernreliggende lande som Nord- og Sydamerika, men som i stigende grad retter sig imod Europa, både øst og vest. I 1990 vises således en moderne kunstudstilling i Leningrad og Moskva, en udstilling, der forventes fulgt op af en tilsvarende russisk udstilling i de nordiske lande. Der vil i foråret 1990 blive foretaget et besøg i de baltiske lande med henblik på at skabe en kulturel dialog mellem disse lande og Norden. Regeringen har i øvrigt med tilfredshed konstateret, at der på privat initiativ og for private midler vil blive etableret et dansk kulturinstitut i Riga.

Hvad angår Europarådet, har man gennem de senere år blandt medlemmerne og i rådets sekretariat kunnet konstatere visse konkurrencebestemte frustrationer ikke mindst over for EF. Det må i denne forbindelse erkendes, at Europarådets tiltag ikke har været særlig synlige eller gennemslagskraftige. Dette hænger ikke alene sammen med de beskedne økonomi-

ske midler, der er til rådighed, men også med, at man fra rådets side måske har engageret sig i for mange og for små projekter. Det er dog i denne sammenhæng naturligt at anføre, at Europarådet aldrig har været tænkt som en i operativ henseende handlekraftig organisation til gennemførelse og styring af projekter. Filosofien hos Europarådet har været etableringen af en organisation, som først og fremmest skulle være hjemsted for debat, information, analyser og dokumentation.

Det er regeringens opfattelse, at Europarådet og EF og andre internationale organisationer kan eksistere side om side. Med den fornødne koordination vil et samspil mellem disse kunne styrke kulturindsatsen i Europa, og i den aktuelle situation har vi i Europarådet måske det rette forum for en udvidet dialog med Østlandene på kulturens område.

Sammen med de andre nordiske lande arbejder vi fra dansk side på at gennemføre de nødvendige koncentrations- og koordineringsopgaver.

Som eksempel på, at disse bestræbelser har båret frugt, kan nævnes, at der i Europarådsregi er oprettet en fond til støtte af distribution og produktion inden for film og tv, som kan betragtes som et supplement til den fra 1990 vedtagne nordiske filmfond og EF's pilotprojekt Mediaprogrammet.

Inden for idrætsområdet deltager Kulturministeriet på regeringsplan sammen med Idrættens Fællesråd i Europarådets arbejde. Af områder, der er gjort til genstand for drøftelse i denne forbindelse kan nævnes idrætsforskning og -information og problemerne i forbindelse med tilskuervold. Specielt bemærkes, at Danmark netop har ratificeret en Europarådskonvention om bekæmpelse af doping, en konvention, som de nordiske lande har været aktive for at få vedtaget.

Nævnes skal endvidere, at Danmark deltager aktivt i det internationale samarbejde på ophavsrettens område, som har til formål at oparbejde en international retsbeskyttelse, som giver alle skabende og udøvende kunstnere en rimelig mulighed for, at de kan leve af deres virksomhed. Den centrale internationale samarbejdsorganisation er her WIPO (World Intellectual Property Organization) i Genève, som administrerer Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker. Også i EF-

[Kulturministeren]

sammenhænge har der i de senere år været udvist en betydelig interesse for dette område. Dette gælder blandt andet det audiovisuelle område og edb-programmer.

I forhold til dialogen mellem Øst og Vest har regeringen i øvrigt med tilfredshed konstateret, at kultur i stigende grad indgår som led i de drøftelser, der løbende føres på Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa (CSCE). Det kulturforum, som i 1986 blev afholdt i Budapest, og som i øvrigt var en platform for dialog mellem kulturpersonligheder, vil blive fulgt op af et lignende symposium i 1990 i Kraków i Polen. Den europæiske »opblødnings-situation«, som vi netop befinder os i, giver anledning til at nære store forventninger til dette symposium.

Situationen i Europa i dag er vidt forskellig fra i går. Det er for de fleste af os i Europa en glædelig udvikling, hvis virkninger på længere sigt det er vanskeligt at overskue. Regeringen vil imidlertid – bilateralt og i de forskellige internationale fora – tage imod denne nye udfordring i takt med de udviklinger og interesser, der viser sig i Øst- og Centraleuropa. Regeringen er også indstillet på at se eventuelle fremtidige støtteforanstaltninger i relation til Øst i et bredere områdeperspektiv, herunder også det kulturpolitiske.

I det tosidige (bilaterale) kultursamarbejde har kulturaftalerne haft stor betydning. Det må imidlertid erkendes, at udviklingen har overhalet deres betydning, og at flere og flere kontakter er tilvejebragt gennem direkte samarbejde mellem institutioner, organisationer og fagmiljøer. I en tid præget af decentralisering og afbureaukratisering har de i en vis udstrækning lagt sig i vejen for denne spontane proces, samtidig med at de et langt stykke hen ad vejen er omkostningskrævende og tunge at arbejde med, sammenholdt med det kulturelle udbytte.

I konsekvens af denne holdning har man fra dansk side gennem en lang årrække afstået fra at indgå nye kulturaftaler. Ud fra samme grundholdning har Udenrigsministeriet efter forhandling med Kulturministeriet og Undervisnings- og Forskningsministeriet foretaget en række sonderinger i udlandet med henblik på at undersøge mulighederne for at smidiggøre proceduren omkring fornyelsen af handlingsprogrammerne. Sigtet med disse sonderinger er ikke at opsigte kulturaftalerne lige så lidt som en

nedtrapning af samarbejdets art og omfang. Det, der stiles imod, er en fortsat afbureaukratisering og decentralisering af formen for samarbejdets tilrettelæggelse.

Disse sonderinger har i en vis udstrækning båret frugt, og alt tyder på, at bl.a. antallet af forhandlinger i relation til de vesteuropæiske lande vil kunne reduceres væsentligt fremover. De byrdefordelingsregler, som er nedfældet i kulturaftalerne, er gensidigt afbalancerede. Fra dansk side er man ikke fremmed over for tanken om sammen med andre lande – eventuelt i Europarådsregi – at søge gennemført beslutninger, som sigter på at gøre kulturaftalernes økonomiske fordelingsnøgle generelt gældende for samarbejdet med de vesteuropæiske lande og på længere sigt måske med alle landene i Europa.

Til trods for de store omvæltninger, som finder sted i Øst- og Centraleuropa, kan en tilsvarende omlægning af kultursamarbejdet med disse lande næppe gennemføres her og nu. Forsøg herpå forekommer tværtimod direkte uhensigtsmæssige, når henses til de muligheder, forhandlingerne omkring handlingsprogrammerne har for en fortsat dialog og udbygning af de løbende kontakter. På det kulturelle område kan vi fra dansk side konstatere et stærkt udtalt ønske om et udvidet samarbejde fra næsten alle disse landes side. Det skal i denne sammenhæng understreges, at regeringen inden for hele kulturmønsteret tillægger relationerne til Øst- og Centraleuropa meget høj prioritet i klar erkendelse af den centrale placering, kulturen har i udviklingen af forholdet mellem Øst og Vest.

Samarbejdet med ulandene formidles gennem et særligt udvalg »til at samordne bistandsarbejdet og det kulturelle samarbejde med udviklingslandene« – til daglig betegnet Det lange Udvalg. Udvalget består af repræsentanter fra Udenrigsministeriet (Danida), Kulturministeriet og Undervisnings- og Forskningsministeriet. Herudover to eksterne personer med observatørstatus. Ud fra ønsket om en effektivisering af arbejdet fastsatte man for et par år siden nye retningslinier for virksomheden samtidig med, at der fra Danidas side blev stillet væsentlig flere penge til rådighed. De ændrede retningslinier og den øgede bevilling har givet gode resultater og åbnet mulighed for, at udvalget i det kulturelle samarbejde med

[Kulturministeren]

ulandene kan lægge en mere målrettet indsats for dagen. Også på dette felt vil man i fremtiden være opmærksom på mulighederne for fælles-nordiske initiativer.

Kultureksportudvalget afgav i maj 1987 sin betænkning (nr. 1106), som indeholder en lang række gode og konstruktive forslag. Nogle forslag er – eller er på vej til at blive – gennemført.

På musikkens område er der således – helt i overensstemmelse med udvalgets forslag – etableret et statsensemble. Med denne nyskabelse kan der fremover tilrettelægges langsigtede turnéplaner, bl.a. med henblik på at udbrede kendskabet til dansk musik i udlandet.

Gennemførelsen af udstillinger har traditionelt en central placering i det internationale kultursamarbejde. Disse arrangementer kræver lang forberedelse og er meget udgiftskrævende, hvad enten de gennemføres på kulturaftalevilkår eller ej. Dette har ført til, at Kulturministeriet som supplement til den løbende udstillingsvirksomhed har eller er i færd med at udarbejde en række udstillingsprojekter, som fra første færd er bestemt til at cirkulere i udlandet, fleksibelt sammensat og således, at de er lette at transportere og at sætte op. Nævnes skal en udstilling om det danske biblioteksvæsen og en udstilling om danske børnebøger. I samarbejde med og med støtte fra Grønlands hjemmestyre er en udstilling om Grønland under udarbejdelse, og tilsvarende er der taget skridt til at lave en udstilling om dansk arkitektur og design. Den udstilling om Carl Th. Dreyers Jeanne d'Arc-film, der for nylig blev åbnet i Danmarkshuset i Paris, er tilsvarende fremstillet med videre cirkulation for øje, bl.a. i forbindelse med danske filmugler. Disse er i øvrigt blevet yderligere efterspurgt på baggrund af de prisbelønninger, der er givet til danske film i de senere år.

I international sammenhæng prioriteres litteratur- og oversættelsessamarbejdet meget højt. På hjemlig grund kom dette klart til udtryk på Brandbjergkonferencen og på konferencen om »Bogens situation«, som nylig er afviklet. Som tidligere meddelt – og i øvrigt også helt i overensstemmelse med kultureksportudvalgets forslag – arbejdes der for tiden med nedsættelsen af et litteraturinformationscenter. Lokaler hertil er tilvejebragt, og økonomiske midler til, at et sådant center kan påbegynde arbejdet, er sikret – foreløbig for en forsøgsperiode.

Et fælles træk for en rigtig gennemførelse af disse tiltag og for det løbende arbejde i øvrigt er nødvendigheden af et snævert samarbejde med hjemlige kredse. Kun herigennem kan man sikre den fornødne indsigt og dermed opnå den kvalitet, der er nødvendig for at slå igennem i udlandet. En forudsætning herfor er det tillige, at vi i udlandet har brohoveder med tæt kontakt til de rette indflydelsesrige fagkredse i andre lande. Lydhørhed over for disse fagkredses vurdering af danske initiativer er absolut afgørende, hvis vi skal gøre os forhåbninger om at påkalde interesse for vore fremstød.

Helt centralt placeret i denne sammenhæng er naturligvis de danske officielle repræsentationer i udlandet, der formidler alt løbende samarbejde mellem udlandet og ressortministerierne.

Herudover har de danske lektorer i udlandet, som udpeges af Lektoratsudvalget under Undervisnings- og Forskningsministeriet, i stadig stigende grad engageret sig i et udbytterigt kulturformidlende arbejde. Lektorerne har stået som initiativtagere til mange arrangementer, herunder ikke mindst forfatterbesøg.

Også Det Danske Kulturinstituts (tidligere Det Danske Selskab) udsendinge i udlandet gennemfører et dygtigt og engageret arbejde med henblik på udbredelsen af kendskabet til Danmark og dansk kultur i bredeste forstand. Udsendingene arbejder under strenge økonomiske vilkår, men gennem de ekstrasbevillinger, der er blevet ydet Det Danske Kulturinstitut i de to seneste finansår, skulle der være skabt basis for, at udsendingene kan videreføre deres arbejde usvækket. Som anført i betænkningen fra kultureksportudvalget har der fra tid til anden været enkelte gnidninger i samarbejdet og koordinationen mellem ministerierne og Det Danske Kulturinstitut. Det er min opfattelse, at dette problem hører fortiden til, og at der er en høj grad af forståelse for, at den kulturelle udfordring, vi internationalt er stillet over for, forudsætter et koordineret samarbejde på alle områder.

Koordination og samarbejde er nøgleord i alle former for internationalt samarbejde og bør være under fortsat justering i takt med udviklingen.

Behovet for øget og bedre koordination i kultursamarbejdet med udlandet er også stærkt fremhævet i kultureksportudvalgets betænkning.

[Kulturministeren]

Nedsættelsen af et kontaktorgan som foreslået i betænkningen må ses i lyset af udvalgets forslag.

For nylig havde jeg et møde med kontaktorganet, og jeg fik det klare indtryk, at man gennem direkte kontakt til en række organisationer og institutioner ville søge at kortlægge situationen i det kulturelle samarbejde med udlandet, herunder mulighederne for et øget samspil mellem erhvervslivet og kulturområdet, og for i højere grad end hidtil at koordinere arbejdet både emnemæssigt og geografisk.

Det forekommer mig, at der er baggrund for at knytte forventninger til, at der fra kontaktorganet vil komme meldinger, som vil kunne medvirke til gennemførelsen af et konstruktivt samarbejde omkring Danmarks internationale relationer til udlandet.

I sin betænkning foreslog kultureksportudvalget, at Danmarks Hus i Paris blev afhændet, således at renteaftakstet fra salgsprovenuet skulle bruges til gennemførelsen af danske kulturfremstød i udlandet. Forslaget byggede på den ofte fremførte kritik om, at Danmarks Hus ikke var egnet til at danne rammen om kulturelle aktiviteter og heller ikke som hjemsted for et egentligt kulturinstitut.

Forslaget om salg vakte i brede kredse stærk modstand, hvilket regeringen tog til efterretning. Efter forslag fra en arbejdsgruppe bestående af embedsmænd fra Kulturministeriet, Udenrigsministeriet og Undervisningsministeriet påbegyndte man sonderinger med henblik på en langtidsudlejning af Danmarkshuset, der dels skulle indebære mulighed for en sigtsemæssig ombygning af huset, dels åbne mulighed for, at der gennem lejeindtægter kunne tilvejebringes midler til bl.a. gennemførelse af kulturarrangementer i udlandet.

I Udenrigsministeriet arbejder man med at realisere dette forslag, og det er regeringens håb, at det vil vise sig muligt at finde en løsning, der indebærer, at Danmarkshuset, både hvad angår kulturelle og kommercielle tiltag, fremtræder mere attraktivt, og samtidig åbner mulighed for, at der gennem lejeindtægter tilvejebringes midler, der kan bidrage til en øget indsats på det kulturformidlende arbejde over for udlandet, således som efterlyst i kultureksportudvalgets betænkning.

Den økonomiske situation, vi har i øjeblikket, er ikke den bedst tænkelige for gennemfø-

relsen af de mere udgiftskrævende forslag i kultureksportbetænkningen. Tiden netop nu – og specielt situationen i Europa – gør det også nødvendigt at se betænkningen og dens forslag i et bredere internationalt perspektiv. Dette udelukker naturligvis ikke, at mulighederne for en gennemførelse af flere forslag fra betænkningen fortsat vil være under overvejelse, bl.a. i lyset af de økonomiske muligheder, der måtte vise sig.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål til ministrene:**Spm. nr. S 250**

1) Til trafikministeren af:

Traberg Smidt (V):

»Mener ministeren, at det er erhvervsøkonomisk forsvarligt, at A/S Storebælt baserer sine rentabilitetsberegninger af vejbroen på et betydeligt trafikspring allerede fra åbningsdagen, på, at A/S Vognmandsruten ikke eksisterer fra samme tidspunkt, og på, at løstrailertrafikken mellem landsdelene ikke forøges?«

Skriftlig begrundelse

Storebæltsselskabets beregninger er ved mange avisindlæg og debatter i folketingssalen blevet kritiseret. Selskabet har valgt ikke at gå ind i debatten om sine egne beregninger, og ministeren har uden konkret at vurdere beregningerne over for offentligheden i besvarelse af et spørgsmål fra et folketingsmedlem bekræftet, at ministeren har bemærket artikler af »bestemte« personer. Der ønskes derfor en konkret stillingtagen til de nævnte elementer i beregningerne.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Den 9. november 1989 havde Folketinget en forespørgselsdebat om de økonomiske vilkår for den faste forbindelse over Storebælt. Vognmandsruten og løstrailertrafik var punkter, som var særskilt fremdraget i forespørgslen, og jeg må henvise til, hvad jeg sagde ved den lejlighed.

Under debatten fremhævede jeg, at det afgørende for anlæggets driftsøkonomi efter min opfattelse er, om de lån, der optages, kan tilba-

[Trafikministeren]

gebetales af de forventede indtægter. Om afdragsperioden er lidt længere eller kortere, er efter min opfattelse ikke afgørende.

Til belysning af dette forhold gav jeg følgende eksempel: Hvis vi antager, at der ikke kommer noget trafikspring, altså ingen ny trafik, i øst-vest-linjen som følge af den faste forbindelse, og at Vognmandsruten vil tage 30 pct. af Storebæltstrafikken, så vil lånene til vejforbindelsen kunne være tilbagebetalt efter 28 år.

Margrete Auken (SF):

Jeg vil gerne spørge trafikministeren supplerende, om ministeren mener, at selve anlægget kan tåle så store belastninger, i betragtning af at A/S Storebælt har oplyst, at f.eks. en eventuel økonomisk fordyrelse af højbroen på 1 mia. kr. vil give 4 års yderligere afbetalingstid. Hvis blot den ene milliard kan give 4 års yderligere afbetalingstid, begynder det efterhånden at se vældig interessant ud.

Vi har tidligere haft store diskussioner om løstrailere; dem kom ministeren ikke ind på nu, men jeg vil også gerne høre, om ministeren mener, at løstrailertrafikken vil standse, og derudover om det er så betydningsløst i hele beregningsgrundlaget, hvordan konkurrencesituationen er.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg er ganske overbevist om, at jeg i mit første svar til hr. Traberg Smidt har givet en belysning, som må kunne opfattes af alle, der er interesseret i dette, og jeg mener også, at det tillægsspørgsmål, som fru Margrete Auken stiller i den forbindelse, kan rummes inden for den ramme, som jeg antyder jeg har besvaret under forespørgselsdebatten.

Margrete Auken (SF):

Jeg hører til en af de meget interesserede, men min hjernekapacitet er ikke stor nok til, at jeg opfattede i ministerens svar, at han fik redegjort for løstrailersituationen, og at han kom fyldestgørende ind på f.eks. de senere oplysninger, der er kommet om, hvordan de store virksomheder vil anvende løstrailertrafikken.

Jeg opfattede heller ikke i svaret til hr. Traberg Smidt, at en fordyrelse på 1 mia. kr. på højbroen ville betyde en yderligere afbetalingsordning på 4 år – hvordan den kan være så stor, hvis det andet ingen rolle spiller.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Fru Margrete Aukens hjernekapacitet har jeg den største respekt for, og jeg er overhovedet ikke i tvivl om den opfattelse, som fru Margrete Auken her har givet udtryk for, men jeg har ikke mere at tilføje til selve svaret.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 251**2) Til trafikministeren af:****Traberg Smidt (V):**

»Kan ministeren oplyse, hvordan man – eventuelt mange år senere – politisk og økonomisk vil kunne drage konsekvenser over for medarbejdere, ledelse eller bestyrelse i Storebæltsselskabet, hvis det viser sig, at den lakmusprøve for A/S Storebælts rentabilitetsberegninger, som markedskræfterne først med tiden vil udsætte beregningerne for, ikke består, fordi de er ukvalificeret udført?«

Skriftlig begrundelse

Der har nogle gange i den nyere danmarkshistorie været eksempler på, at offentligt ejede selskaber har påført skatteborgerne uventede udgifter, f.eks. fordi udenforstående ikke har fået mulighed for at foretage kontrolberegninger, eller fordi långivere har kunnet ignorere en normalt markedsmæssig risiko på grund af en statsgaranti.

Hvis det skulle blive tilfældet med Storebæltsforbindelsen, ønskes der en belysning af mulighederne for at gøre ansvar gældende.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Det bliver nødvendigt for mig at præcisere, at ansvaret for, at der bygges en fast forbindelse over Storebælt, ligger her hos Folketinget. Det er også Folketinget, der har ansvaret for, om det beslutningsgrundlag, der forelå ved anlægslovens vedtagelse i 1987, var tilstrækkeligt. Den første forbindelse over Storebælt bliver bygget, som det er bestemt af Folketinget, og det er A/S Storebæltsforbindelsens opgave; at selskabet må gøre sig løbende overvejelser om anlæggets økonomi, er en anden sag.

Det er mig ikke muligt at se, hvorledes medarbejdere eller ledelse i selskabet nogen sinde skulle kunne drages til ansvar for, at man even-

[Trafikministeren]

tuelt har vurderet fremtiden forkert. Det kan Folketinget heller ikke drages til ansvar for, og det er Folketinget, der har foretaget den afgørende vurdering.

Traberg Smidt (V):

Vil det sige, at besvarelsen af spørgsmålet er, at man ikke under nogen forhold kan tænke sig, at nogen fra Storebæltsforbindelsen kan blive draget til ansvar for noget som helst?

Trakministeren (Knud Østergaard):

Jeg har besvaret spørgsmålet angående anlægget, og det står ganske fast, at det er Folketinget, der har vedtaget anlægsloven, og at det derfor er Folketinget, som har ansvaret for lovens udformning.

Traberg Smidt (V):

Jeg synes ikke, ministeren besvarer spørgsmålet om, hvorvidt man kan drage nogen til ansvar eller ikke. Jeg forstår ministeren sådan, at ministeren giver en præcisering af, hvem der har truffet beslutningen, og det er jeg for så vidt ikke i tvivl om, men det kunne jo være, at der efterfølgende er sket et eller andet, som gør, at Storebæltsforbindelsens rentabilitet er ændret i forhold til de oprindelige forudsætninger. Men uanset hvor meget disse forudsætninger er ændret, kan jeg altså forstå ministeren sådan, at det er ganske ansvarsfrit, hvis man f.eks. undlader fra Storebæltsforbindelsen at gøre opmærksom på væsentligt ændrede forudsætninger, uanset hvor tåbeligt man måtte opføre sig fra selskabets side.

Leif Hermann (SF):

Må jeg forstå ministeren sådan, at i det omfang medarbejderne eller bestyrelsen for A/S Storebæltsforbindelsen ikke kan gøres ansvarlig, er det forligspartiernes ansvar, såfremt forudsætningerne har ændret sig, at tage sagen tilbage i Folketinget?

Hjortnæs (S):

Jeg vil gerne vide, hvordan ministeren vurderer sit eget ansvar både i relation til de beslutninger, der er truffet, og i relation til de informationer, som er fremkommet, og som senere måtte fremkomme.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg vil gerne sige til hr. Traberg Smidt, at jeg kan vende tilbage til spørgsmålet, som drejede sig om, hvorvidt jeg kunne oplyse, om noget mange år senere politisk og økonomisk vil kunne få konsekvenser for medarbejdere, ledelse eller bestyrelse i Storebæltselskabet. Jeg har svaret, at jeg personlig ikke mener, dette er tilfældet, og dermed mener jeg, jeg har besvaret dette spørgsmål.

Hr. Leif Hermann og senere hr. Hjortnæs rejser dernæst spørgsmålet om, hvorvidt forligspartierne og herunder også jeg selv kan drages til ansvar. Ja, det mener jeg da man kan, hvis man går ud over den ramme, som Folketinget har udstukket, men det er den ramme, som Folketinget har udstukket, som er grundlaget for det, A/S Storebælt foretager sig, og dermed mener jeg at jeg har besvaret dette spørgsmål.

Leif Hermann (SF):

Må jeg forstå ministeren sådan, at det så er ministerens og forligspartiernes pligt at tage spørgsmålet op igen, hvis beregningsforudsætningerne viser sig ikke at holde?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Der sker en løbende orientering af ministeren og af forligspartierne, og under denne orientering er det selvfølgelig A/S Storebælts pligt at oplyse om alle de nye forudsætninger, der måtte være kommet, og så er det forligspartiernes pligt at drøfte situationen på denne baggrund.

Margrete Auken (SF):

Lige før sagde ministeren, at det var Folketinget, men nu forstod jeg på ministerens svar, at vi igen trak sagen ud af Folketinget. Vil ministeren sige, om det er forligspartierne eller det er Folketinget? Og hvis man taler om et ansvar, betyder det så, at regningen ikke uden videre kan sendes til skatteborgerne, men at ministeren har et andet sted, hvor vi kan sende den hen?

I forlængelse af dette spørgsmål vil jeg gerne spørge, om ministeren er bekendt med, at eksempelvis den engelske kanaltunnel, som ikke har en stat til at være omkring sig, er henvist til at bruge bankens vurdering af sine tal, og dér er trafikspringet faldet fra selskabets 25 pct. til bankernes 6 pct.

Hjortnæs (S):

Jeg stillede et ret præcist spørgsmål til ministeren, men jeg synes ikke, jeg fik et helt præcist svar. Når jeg lytter til ministerens formuleringer, kan jeg bibringes det indtryk, at ministeren er ved at prøve at dele sit ansvar ud både på andre institutioner og på andre personer.

Derfor vil jeg gerne endnu en gang spørge, om ministeren er i færd med at fralægge sig det ansvar, han har i henhold til ministeransvarlighedsloven, eller om ministeren erkender, at det er hans pligt at sørge for, at alle relevante oplysninger, herunder usikkerhed med hensyn til de økonomiske vurderinger, kommer frem og også til Folketingets kendskab, og at anvaret herfor, hvis disse informationer af en eller anden grund ikke kommer frem, alene påhviler ministeren.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Til fru Margrete Auken må jeg, hvad hun udmærket ved, oplyse, at Storebæltsbroen finansieres gennem de kommende afgifter, som lægges på Storebæltsbroen, og derfor er det selvfølgelig, som jeg har beskrevet det, et antal år mere eller mindre, der er afgørende for, hvornår broen er betalt. Det er altså ikke skatteborgerne i al almindelighed, men det er dem, som kører over Storebæltsbroen.

Over for hr. Hjortnæs vil jeg gerne præcisere, at jeg selvfølgelig er ansvarlig efter ministeransvarlighedsloven, og at jeg ikke vil fralægge mig nogen form for ansvar i den anledning. Det er mig, der som trafikminister bestyrer aktierne, kan vi godt sige, i A/S Storebælt, og derfor har jeg selvfølgelig som aktionær en pligt til på statens vegne, på skatteborgernes vegne, at gå ind i sagen, hvis jeg finder, at der sker noget urimeligt, og det ansvar kunne jeg slet ikke forestille mig at jeg skulle fralægge mig.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 254**3) Til trafikministeren af:****Nør Christensen (CD):**

»Hvornår agter ministeren at give tilladelse til beflyvning fra en jysk lufthavn til en kategori 1-lufthavn, f.eks. Amsterdam eller Bruxelles?«

Skriftlig begrundelse

SAS har opgivet at foretage beflyvning på ruten Tirstrup-Frankfurt, og der findes en aftale mellem Danmark, Norge og Sverige om, at en sådan tilladelse kan gives.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg kan svare helt klart til hr. Nør Christensen og sige, at det er jeg i gang med. Efter at SAS, hvad jeg meget beklager, indstillede ruten mellem Tirstrup og Frankfurt, har jeg modtaget henvendelse om oprettelse af ruter fra en jysk lufthavn til en kategori 1-lufthavn, foreløbig Amsterdam.

Jeg har herefter for nylig spurgt SAS, om de vil udnytte deres fortrinsstilling til at oprette en anden rute til en anden kategori 1-lufthavn i stedet for Tirstrup-Frankfurt-ruten. Bliver svaret nej, får et andet dansk selskab tilladelse til at oprette en sådan rute. Så snart jeg har fået SAS' svar, hvilket jeg går ud fra at jeg vil have i begyndelsen af det nye år, agter jeg at tage stilling til spørgsmålet.

Nør Christensen (CD):

Jeg vil gerne takke ministeren for den besvarelse, han har givet, men svaret var absolut utilfredsstillende i sit indhold, for det er jo fuldstændig meningsløst, at man skal gå helt ind i 1990, før man kan træffe en sådan afgørelse.

Man behøver jo ikke nødvendigvis at trække en sådan sag i langdrag, når det er helt unødvendigt. Ansøgningerne er mig bekendt indgivet i slutningen af oktober måned, og det vil sige, at man, hvis man ellers havde lidt engagement i sagen, godt kunne få denne sag fremskyndet ganske betragteligt.

Jeg gik nemlig ud fra, at trafikministeren også havde et jysk sindelag – det har jeg i hvert fald i andre sammenhænge iagttaget at ministeren gerne ønsker at markere – og da det lykkedes i april 1988 at få slået dette lille hul i væggen for så vidt angår jyske lufthavnes interesse i at flyve til en kategori 1-lufthavn, gik jeg ud fra, at ministeren ville følge det op med iver, interesse og engagement.

Men jeg forstår nu på ministeren, at han vil vente til i begyndelsen af 1990'erne. Det synes jeg er utilfredsstillende, og jeg vil gerne spørge, om ministeren ikke overvejer at få fremskyndet denne afgørelse. Det er jo kun et spørgsmål om,

[Nør Christensen]

at SAS og DDL trykker på et par knapper i deres systemer for at finde ud af at få den rute bekræftet eller afkræftet.

J. K. Hansen (S):

Jeg vil gerne spørge ministeren, om han ligesom jeg har erfaret, at der i den senere tid også er andre luftfartsselskaber end lige netop SAS, der har opgivet at flyve internationale ruter fra den jyske halvø, og om ministeren i givet fald vil være tilbøjelig til at frigive andre ruter fra jyske lufthavne. Endelig om ministeren mener, det ville være samfundsøkonomisk forsvarligt at gøre det også over for Københavns Lufthavn.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Til hr. Nør Christensen vil jeg gerne sige, at vi havde forhåbning om, at SAS ville komme med et forslag til en anden rute fra Jylland til et knudepunkt. Det er ikke sket endnu, og vi synes, der skal være en rimelig frist. Men hvis hr. Nør Christensen med den erfaring, han sidder inde med, mener, det vil være naturligt at nedskære fristen, så vil jeg da gerne i ministeriet undersøge, om det er i overensstemmelse med den praksis, vi hidtil har fulgt.

Jeg er udmærket bekendt med de øvrige ruter, som går fra jyske lufthavne. Men jeg mener, vi har det samme ansvar over for SAS, som vi har over for de jyske lufthavne. Jeg må måske tilføje, at jeg netop har siddet i 2 dage i Bruxelles og diskuteret disse spørgsmål, og jeg er meget nervøs for, at vi skal komme ind i en periode, hvor det bliver vanskeligt for såvel SAS som for øvrige danske luftfartsselskaber. Jeg tror faktisk, vi har behov for hjælp fra alle sider, for at vi kan løse problemerne og bevare SAS som det eneste internationale luftfartsselskab her i Skandinavien. Det er en balancegang, men en balancegang, som det er nødvendigt at prøve at gå.

Nør Christensen (CD):

Jeg kan være enig med ministeren i, at vi skal gøre, hvad vi kan for at holde fast i SAS, men der er ikke skygge af grund til at påstå, at åbning af en enkelt rute ud af det jyske område vil ødelægge underlaget for SAS. Det ved ministeren også godt, for der blev nemlig foretaget en undersøgelse af Hoff & Overgaard med den såkaldte DAK-udvalgsrapport i sin tid, hvoraf

det fremgik, at det i allerværste fald ville dreje sig om noget i retning af 750.000 passagerer om året, hvis man åbnede fuldt ud for liberalisering af lufttrafikken fra det jyske område.

Endelig vil jeg bede ministeren om at bekræfte følgende oplysninger om antal afgang. Hvis vi ser bort fra hovedstadsområderne, har man i Sverige 129 afgang udefra, f.eks. fra Göteborg og Malmø. I Norge har man 58 afgang fra Stavanger og Bergen. Men Danmark glimrer med et fantastisk underbud ved kun at have 12 afgang. Det er rundt regnet $\frac{1}{3}$ i forhold til Norge og noget i retning af $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{11}$ i forhold til svenskerne, som kan flyve direkte ud, og mere kommer til i Stockholm. Men det gør ingenting, man skal bare, som der står i Bibelen, vende den anden kind til, hvis man gør det.

Det er den linje, ministerens forgænger valgte at gøre lidt op med i 1988. Og det lykkedes at få svenskerne og nordmændene til at indse, at situationen var uholdbar. I stor nåde og barmhjertighed fik den daværende minister så lov til at få en enkelt rute ud fra det jyske område, og det skal trækkes i langdrag. Det er mig fuldstændig ubegribeligt. Jeg beder ministeren om at bekræfte de tal, som jeg netop har opgivet.

Det allersidste, jeg skal sige, er: Hvad angår spørgsmålet om Københavns Lufthavn, er der ikke noget med, om det er samfundsøkonomisk forsvarligt. Det vil jeg også bede ministeren afkræfte. For enhver ved, at kapacitetsgrænsen nås i år 2000 for så vidt angår Københavns Lufthavn; så er der ikke plads til mere, og derfor er der al mulig god grund til at foruddiskontere den situation, som opstår til den tid.

J. K. Hansen (S):

Jeg synes ikke, jeg fik ministerens svar på det samfundsøkonomiske i at foretage en fuldstændig deregulering af luftfarten i Danmark, så man kan flyve fra andre lufthavne.

Jeg vil også bede ministeren bekræfte over for mig, at man på grund af de geografiske afstande ikke kan sammenligne hverken de svenske eller norske forhold med de danske på grund af de små afstande, vi har her i vores land.

Men spørgsmålet vedrører det samfundsøkonomiske forsvarlige i, at man opretter en række ruter, som så kort tid efter – det har vi jo set nu – må nedlægges igen.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Det er korrekt, at der er én rute ud af Jylland, og så sammenligner hr. Nør Christensen med, at der er 129 ud af Göteborg. På den måde sammenligner man faktisk æbler med pærer. Der er én rute fra Jylland til London med 12 frekvenser, mens der er 129 frekvenser ud af Göteborg, eller 10–12 ruter, som flyves fortrinsvis af udenlandske selskaber, som har aftalemæssig ret til disse ruter. Udenlandske selskaber har også ret til visse ruter ud af Jylland, men de har ikke hidtil fundet trafikunderlaget tilstrækkeligt til at ville udnytte denne mulighed.

Til hr. J. K. Hansen vil jeg gerne sige, at det samfundsøkonomiske spiller en stor rolle for mig i den sammenhæng. Jeg må måske ønske hr. J. K. Hansen velkommen hjem fra New York. Havde hr. J. K. Hansen været til stede under Markedsudvalgsmødet forleden, hvor vi diskuterede disse spørgsmål, og hvor jeg med vilje undlod at søge mandat, ville hr. J. K. Hansen også forstå, hvad jeg gerne vil diskutere med ham siden hen, hvorfor jeg er meget forsigtig med at bevæge mig ind på det område, som hr. J. K. Hansen nu nærmer sig gennem sit tilægsspørgsmål.

Nør Christensen (CD):

Jeg vil da gerne have lov til at byde ministeren oprigtig hjertelig velkommen hjem fra Bruxelles. Jeg håber, det har været en både god og udbytterig tur, ministeren har haft. Jeg havde jo selv fornøjelsen at møde ham dernede i går aftes.

Men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det ikke gør nogen forskel, om det er det ene eller det andet selskab, der flyver ud fra en by i provinsen i Norge eller i Sverige, eller om det var et eller andet andet selskab, der fløj ud fra en jysk lufthavn. Det, der er behov for, og som jysk erhvervsliv higer efter, er ikke alene at kunne komme direkte ud til forskellige knudepunkter uden om København i nogle situationer, men det er så sandelig lige så meget den anden vej, at jysk erhvervsliv – specielt det område, hvor ministeren er meget på hjemmebane – kan få kunder direkte til dette kraftcenter, som udvikler sig kolossalt i disse år.

Jeg forstår, at ministeren, i modstrid med hvad jeg ellers havde forstået tidligere på ministeren, ikke har det stærke jyske sindelag og engagement i denne sag. Det er der ikke noget at

gøre ved. Ministeren har jo heller ikke svaret mig på spørgsmålet om de samfundsøkonomiske konsekvenser, som jeg gerne vil have ministeren til at mane i jorden over for hr. J. K. Hansen.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg må måske føje til, at jeg ikke bare føler mig som trafikminister for Holstebro og omegn, men faktisk for hele landet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 256**4) Til trafikministeren af:****Margrete Auken (SF):**

»Finder ministeren det acceptabelt, at A/S Storebælts direktion har fastlagt betingelser i udbudsmaterialet, der hindrede enhver mulighed for en etapevis udformning af vestbroen, uden at informere bestyrelsen?«

Skriftlig begrundelse

Hele opklaringsforløbet af, hvordan det er gået til, at vestbroen bygges i én arbejds gang, viser, at det ikke hverken over for bestyrelsen eller forligspartierne – endsige Folketinget – har været klart, at direktionen allerede i udbudsmaterialet havde blokeret for en etapevis udformning, og at de foreskrevne økonomiske og tekniske vurderinger af, i hvilket omfang der skulle forberedes for motorvejen, derfor heller ikke var foretaget af entreprenøren.

Opklaringsforløbet og det, der har været sagt af såvel regeringen som Socialdemokratiet, viser da også, at en sådan binding af projektet ikke kun er en teknisk detalje, men noget, bestyrelsen i højeste grad burde have hånd i hanke med.

Margrete Auken (SF):

A/S Storebælt er et 100 pct. statsejet selskab, der har en bestyrelse, hvis opgave det jo er at sørge for, at vi er informeret om, hvad der foregår, og jeg vil gerne vide, om ministeren er tilfreds med, at han har været afskåret fra at vide, at direktionen havde ændret afgørende i udbudsbetingelserne. Da hans bestyrelse ikke vidste noget om det, kunne ministeren jo heller ikke vide noget om det, og så kunne han heller

[Margrete Auken]

ikke informere – om det nu er forligspartierne eller Folketinget, er der lidt uklarhed om endnu, men det vender vi tilbage til om lidt. Synes ministeren, det er en holdbar fremgangsmåde?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Fru Margrete Auken var ordfører for den gruppe af medlemmer, som foranledigede en forespørgselsdebat her i Tinget den 9. november 1989, hvorunder også dette spørgsmål var fremme.

Jeg sagde ved den lejlighed bl.a.:

»Uanset at en vestbro i beton efter udbuds-betingelserne skulle bygges således, at vejdragerne skulle monteres, før jernbaneforbindelsen blev taget i brug, havde tilbudsgiverne adgang til at afgive alternative tilbud, men alle indkomne tilbud var baseret på den forudsætning.«

Alligevel forudsætter fru Margrete Auken i sit spørgsmål og i begrundelsen for spørgsmålet, at A/S Storebæltsforbindelsen i udbuds-betingelserne havde hindret enhver mulighed og blokeret for et alternativ. Det er altså ikke rigtigt, og i øvrigt vil jeg gerne henvise til mit svar af 20. november 1989 på spørgsmål nr. S 184 (Folketingstidende 1989-90, forhandlingerne sp. 2532).

Margrete Auken (SF):

Jeg spurgte faktisk ministeren, om han fandt det acceptabelt, at bestyrelsen ikke var informeret om, hvordan udbuds-betingelserne var udformet, og det har ministeren ikke svaret på. Det eneste, ministeren har oplyst, hvilket han også gjorde den dag, da han åbenbart selv lige havde fået oplysningen – jeg er klar over, at ministeren selv først blev klar over det dagen før; Socialdemokratiet var heller ikke klar over det før, dårlig nok dagen før, da bilaget blev uddelt sent på eftermiddagen – er, at der ikke var et forbud mod at komme med alternative forslag. Men ministeren siger udtrykkeligt selv i det svar, han afgav den 8. november, at tilbudsgiverne ikke havde nogen grund til at undersøge de økonomiske, tekniske og sikkerhedsmæssige forhold for bygningen, for de var fastlagt i udbuds-betingelserne.

Jeg spørger igen: Finder ministeren det acceptabelt, at bestyrelsen ikke er orienteret, at ministeren dermed heller ikke er orienteret, og at Folketinget derfor ikke kan orienteres?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg finder ikke, at spørgsmålet er relevant, og jeg finder, at jeg har svaret på indholdet.

Hjortnæs (S):

Spørgsmålet er desværre relevant, hr. minister, for vi fik også under den tidligere spørgerunde afdækket, at der er problemer med at få placeret ansvaret for de manglende oplysninger.

Vi fik i sin tid lavet en konstruktion af Storebæltsforbindelsen, som lægger op til en konflikt, og det er altså ikke helt ligegyldigt at få kortlagt, hvor denne konflikt egentlig er placeret i relation til ministeransvarligheden. Det er klart, at Folketinget har en åbenbar interesse i at få alle relevante oplysninger. Forligspartierne har det også, og det må være ministerens helt klare forpligtelse at sørge for, at alle oplysninger, som på den ene eller anden måde kan påvirke rentabilitetsbetragtningerne af projektet som helhed, kommer frem. Derfor er det ikke irrelevant at få afklaret, om en direktion kan tilbageholde oplysninger for en bestyrelse, eller om en direktion kan tilbageholde oplysninger for en minister, som dermed bliver frigjort for sit ansvar over for Folketinget.

Ministeren bliver nødt til at besvare spørgsmålet.

Risgaard Knudsen (S):

Det er utvivlsomt en sag, der vil vende tilbage til folketingssalen måske også mere end én gang.

Når ministeren nu henviser til, at han ved forskellige lejligheder har besvaret det spørgsmål, som fru Margrete Auken stiller; må jeg sige, at jeg ikke erindrer sådanne besvarelser fra ministerens side. Det kan imidlertid være min hukommelse, der ikke rækker til, men det tror jeg ikke er tilfældet.

For alle eventualiteters skyld vil jeg derfor sætte pris på, at ministeren i dag vil være i stand til over for Folketinget at oplyse, i hvilket spaltenummer i Folketingstidende man kan finde de besvarelser, ministeren refererer til.

Margrete Auken (SF):

Jeg vil godt have ministeren til helt tydeligt at sige, at han ikke over for bestyrelsen og direktionen har påtalt afgørende forudsætninger i loven, nemlig at man skulle bygge etapevis og

[Margrete Auken]

kun i det omfang, der var økonomiske, tekniske og sikkerhedsmæssige grunde til det. Det skulle selvfølgelig have været belyst, at man skulle bygge på én gang.

Vil ministeren bekræfte, at det har direktionen for A/S Storebælt kunnet gribe ind over for, uden at der overhovedet er blevet reageret?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Hr. Hjortnæs var igen inde på spørgsmålet om ministeransvaret. Der er for mig ingen tvivl om, at jeg helt tydeligt har ansvaret på skatteborgernes, statens, vegne, og i den anledning har man vedtaget, at det daglige arbejde med at bygge broen skal udføres af A/S Storebælt. Det vil altså sige, at hvis man er utilfreds med det, bestyrelsen gør, kan man indsætte en ny bestyrelse. Det må være fremgangsmåden, når man har valgt aktieselskabsformen.

Den anden ting er, at hvis bestyrelsen er utilfreds med direktionen, kan bestyrelsen fyre direktionen og antage en ny. Det er den måde, ansvaret er fordelt på. Dermed mener jeg at have besvaret spørgsmålet fra hr. Hjortnæs.

Jeg vil ikke på stedet kunne finde frem til den spalte i Folketingstidende, som hr. Risgaard Knudsen efterlyser, men jeg vil gerne sige, at den måde, som fru Margrete Auken fremstiller tingene på, er forkert, og når hun i sidste omgang siger, at man har skjult noget for bestyrelsen, er det heller ikke rigtigt. Det er selvfølgelig bestyrelsen, der skal oplyse ministeren om de forhandlinger, den har med direktionen om dette emne.

J. K. Hansen (S):

Det er ministerens sidste svar, at han har ansvaret på statens og skatteborgernes vegne, der får mig til at tage ordet.

Jeg vil godt bede ministeren svare på, om ministeren ikke mener, at han som regeringsrepræsentant også har ansvar for den aftale, som er indgået mellem en regering og en række partier i dette Folketing.

Margrete Auken (SF):

Jeg har to spørgsmål.

Det ene er, om ministeren hermed siger, at det, han i sidste uge svarede på mit skriftlige spørgsmål, nemlig at bestyrelsen ikke var informeret, er i strid med sandheden, altså at bestyrelsen var informeret. Så vidt jeg kunne høre,

sagde ministeren nemlig nu, at bestyrelsen var informeret.

Det andet er selvfølgelig det alvorlige: Skal ministerens svar til hr. Hjortnæs forstås sådan, at ministeren godkender direktionens fremgangsmåde, siden ministeren finder, at der ikke skal skrives ind over for hverken bestyrelse eller direktion, ikke engang med en påtale af, at han ikke er blevet informeret? Hvis han altså ikke er blevet informeret, nu ved jeg ikke, hvad jeg skal regne med.

Hjortnæs (S):

Jeg er bange for, at ministeren ikke rigtig har forstået, hvad der er mit ærinde i denne sag. Derfor må jeg prøve at formulere mit spørgsmål på en lidt anden måde.

Det er givet, at direktion og bestyrelse har hver sit ansvarsområde, og at man altid kan drøfte, hvornår direktionen skal forelægge spørgsmål og informationer for bestyrelsen. Hertil kommer så, at ministeren har et ansvar i henhold til ministeransvarlighedsloven. Hvor når skal direktionen via bestyrelsen sørge for, at ministeren er informeret, så ministeren kan leve op til sit ansvar over for Folketinget? Det er i virkeligheden problemstillingen.

Derfor var mit konkrete spørgsmål, om direktionen på dette punkt har tilbageholdt oplysninger, som ministeren skønner er så relevante, at ministeren burde have været informeret om dem, så ministeren i rette tid kunne have videregivet disse informationer til Folketinget.

Jeg synes stadig væk, det er vigtigt at få ministerens klare svar på dette spørgsmål, for ellers er vi inde i en situation, hvor det, der foregår, er ansvarsforflygtigende.

Leif Hermann (SF):

Har ministeren givet instrukser til bestyrelsen om, hvilke oplysninger der skal forelægges ministeren, og i bekræftende fald, hvilke instrukser er der så givet til bestyrelsen?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Hr. J. K. Hansen spurgte, om ministeren ikke også havde ansvar for den aftale, der var indgået mellem de partier, der står bag. Det har han. Det er også derfor, at jeg med mellemrum indkalder partierne til drøftelse. Det ligger helt klart, at jeg har den opgave.

[Trafikministeren]

Hr. Hjortnæs spørger dernæst om bestyrelsens forhold til direktionen og bestyrelsens forhold til ministeren, og han spørger, om man har tilbageholdt oplysninger, som direktionen har givet bestyrelsen, for ministeren. Det kan jeg bekræfte at man ikke har.

Jeg mener, der var et spørgsmål mere.

Der forefindes ikke nogen instruks fra ministerens side.

Risgaard Knudsen (S):

Nu bliver det virkelig interessant. Når ministeren over for Folketinget åbent og ærligt må erkende, at der ikke fra ministerens side foreligger nogen form for instruks, er der i høj grad grund til, at Folketinget spidser øren.

Nu skal vi selvfølgelig tage tingene på en meget forsigtig og forsvarlig måde, og derfor vil jeg gerne spørge ministeren: Ligger der heller ikke en instruks til bestyrelsen fra den tidligere trafikministers side?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Det er ikke min opfattelse, at der i min for-gængers tid har ligget nogen beskrivelse af de foreliggende aftaler på ministerens bord. Jeg har i hvert enkelt tilfælde, hvor der har været drøftet forskellige forhold med direktion eller bestyrelse, selvfølgelig drøftet dem med mit departement for at drage nytte af dets juridiske kompetence.

Poul Nielson (S):

Mener ministeren ikke, at en meget dækkende beskrivelse af ministerens ansvar i en sag som denne kan findes i den dagsorden, der i stor enighed blev vedtaget i Tinget under afslutningsdebatten sommeren 1980 i anledning af en oliehandel indgået af et 100 pct. statsejet selskab?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Det spørgsmål vil jeg godt have lov til at se igennem en gang til, inden jeg giver et svar.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 257

5) Til trafikministeren af:

Margrete Auken (SF):

»Vil ministeren over for Folketinget oplyse, om forligspartierne bag loven om den faste forbindelse over Storebælt har affundet sig med, at de først den 8. november oplystes om, at der allerede i udbudsmaterialet var spærret for den etapevise udformning af vestbroen, så en betonbro ikke kunne blive mere etapevenlig end en kompositbro?«

Skriftlig begrundelse

Det er åbenlyst, at såvel Socialdemokraterne som Folketinget havde fået det klare indtryk, at en betonbro skulle udformes etapevis, og at det først umiddelbart før beslutningen om valg af løsning og efter en konkret vurdering fra entreprenøren og andre blev besluttet, at vejdragerne skulle monteres, før jernbanen blev taget i brug. Men her er vi alle ført bag lyset, da det den 8. november kom frem, at beslutningen var truffet længe før. Er dette virkelig afstemt med forligspartierne.

Margrete Auken (SF):

Det er interessante ting, der kommer frem om ansvarligheden for Danmarks største byggeri, som altså er statsgaranteret, så vi er sikre på, at ingen andre end skatteyderne kommer til at hænge på den.

Det kniber tydeligvis med overblikket i bestyrelsen. Det kniber med overblikket hos ministeren. Det ville være interessant, om ministeren har sikret sig opbakning hos forligspartierne. Vi ved, at han ikke har gjort det i Folketinget. Indtil debatten i dag har jeg været en anelse ængstelig for, om alle forligspartierne var indforstået med det, der er sket. Nu forstår jeg efter at have hørt debatten, at Socialdemokratiet sandsynligvis ikke har sagt god for det.

Jeg vil gerne høre ministerens opfattelse af, hvilken støtte han har hos forligspartierne til den fremgangsmåde, der har været anvendt.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

I mit svar på det foregående spørgsmål har jeg sagt, at det ikke er rigtigt, at udbudsbetingelserne ufravigeligt krævede, at vejdragerne skulle monteres, før jernbaneforbindelsen blev taget i brug.

De politiske partier, som har indgået den politiske aftale om Storebæltsforbindelsen, har ikke over for mig haft bemærkninger til ud-

[Trafikministeren]

budsmaterialet. Det er ikke så mærkeligt, da det, som jeg har forklaret i mit svar af 20. november 1989 på fru Margrete Aukens spørgsmål nr. S 184, ikke er afgørende. Der er ikke nogen binding på det punkt, før kontrakt om broens bygning bliver indgået. Det skete den 26. juni 1989, men allerede i marts måned var de nævnte partier og Folketingets Udvalg om Offentlige Arbejder blevet informeret om, at vejdragerne ville blive monteret før ibrugtagning af jernbaneforbindelsen.

Som ofte sagt er det sikkerhedsmæssige årsager, der primært har motiveret den valgte fremgangsmåde. Dette har alle interesserede sikkert fundet umiddelbart forståeligt.

Margrete Auken (SF):

Det er ikke så rart, når ens svar er skrevet, inden man har været igennem en debat. Jeg tror, det må være gået op for ministeren under det foregående spørgsmål, at det ikke var helt så selvfølgelig, at det allerede i udbudsbetingelserne var fastlagt, at vejdragerne skulle være monteret.

Lad os lige repetere ganske kort: Ifølge loven bygges broen etapevis, og det er betonbroen, der kan bygges etapevis. Da ministeren præsenterer sagen for forligspartierne i februar og for Folketingets Udvalg om Offentlige Arbejder i marts, står der stadig væk, at broen får en etapevis udformning, men at man – og det var det indtryk, som Socialdemokraterne havde fået – i den sene vurdering havde afgjort, at vejdragerne skulle være monteret inden.

Mig bekendt har forligspartierne ikke haft adgang til at se udbudsmaterialet og har af samme grund heller ikke haft adgang til at kommentere, om de var tilfreds med det. Mig bekendt har ingen andre end de udbudsgivende virksomheder og direktionen kendskab til udbudsmaterialet. Jeg kunne forstå, at bestyrelsen heller ikke havde det.

Jeg vil gerne have ministeren til at bekræfte, at ikke mindst Socialdemokratiet har accepteret at være blevet taget ved næsen. Det må vi andre også finde os i indimellem, for sådan kan det gå én. Det, man ikke behøver at acceptere, er at blive trukket af sted ved den, for så får man ikke andet end en lang næse. Det ville være ganske interessant at høre, om der er kommet nogle solide hæle ind over for den fortsatte trækken rundt ved næsen, eller om forligsparti-

erne har sagt, at de nu må have en anden slags snor i det.

Jeg vil gerne bede ministeren love os, at den fremtidige information bliver givet til Folketinget og ikke til en konstruktion, der hedder forligspartierne, og som ifølge grundloven vistnok ikke findes, således at vi ikke fremover skal have spørgsmål hver eneste onsdag om, hvad ministeren måtte have informeret forligspartierne om.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg mener, at der er fuld overensstemmelse mellem Socialdemokratiet og mig, når jeg siger, at alle de oplysninger, man måtte ønske, vil man få. Det er til det formål, at forligspartierne holder disse jævnlige møder.

Jeg vil gerne i den sammenhæng sige, at selvfølgelig fritager det ikke mig for hverken over for Trafikudvalget eller Folketinget at besvare de relevante spørgsmål, man måtte stille, men det ville være forkert af mig, hvis de partier, som har taget ansvaret for denne store økonomiske handling og denne store byggeopgave, ikke jævnlig blev underrettet om, hvor langt man er kommet. Dertil kommer som sagt underretningen af Folketinget og Trafikudvalget, som jeg selvfølgelig til enhver tid vil stille al den viden, som vi kan mobilisere, til rådighed for.

J. K. Hansen (S):

Da Socialdemokratiet er nævnt indtil flere gange i denne spørgerunde, og da jeg ikke kan tillade mig at gå ind i en diskussion i spørgetiden, beder jeg ministeren om at bekræfte, at det udbudsmateriale, der ligger om vestbroen, ikke har været forelagt hverken Socialdemokratiet eller de andre forligspartier, og at det først på et senere tidspunkt efter udbudets vedtagelse blev vedtaget, at tværdragerne for vejbroen skulle lægges på plads, inden jernbanedelen tages i brug.

Leif Hermann (SF):

Jeg forstår, at ministeren erkender, at han har en eller anden åbenbart noget ubestemt informationspligt over for Folketinget. Da jeg har forstået, at der ikke er givet instruktioner til bestyrelsen, vil jeg gerne spørge ministeren, om det er således, at det faktisk er op til Storebæltsbestyrelsens frie skøn, hvornår den skal oplyse ministeren om, at forudsætningerne for anlægsloven er ved at skride.

Hjortnæs (S):

Når ministeren anvender formuleringen, at det er ministerens pligt at besvare alle relevante spørgsmål, vil jeg gerne spørge ministeren, om det ikke også er ministerens pligt at sørge for, at Folketinget får alle relevante informationer.

Mit supplerende spørgsmål: Hvordan har ministeren sikret, at alle relevante informationer kommer til Folketingets kendskab?

Margrete Auken (SF):

I forlængelse af hr. Hjortnæs vil jeg gerne spørge ministeren, hvordan man kan stille spørgsmål om noget, man overhovedet ikke aner er sket. Jeg tror ikke, nogen af os havde drømt om, at man allerede i udbudsbetingelserne havde altså ikke forbudt, men dog alligevel sikret sig, at man ikke kunne få en etapevis udformning af vestbroen. Jeg går ikke ud fra, at Socialdemokratiets formand løj, da han glædede sig over, at netop betonbroen var velegnet til at opfylde lovens hensigt om det etapevise.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om vi selv skal lave det Sherlock Holmes-arbejde, som f.eks. jeg har måttet lave for at finde ud af, hvad det er for spørgsmål, der skal stilles, eller om ministeren fremover vil gøre noget for, at vi også informeres om de ting, vi ikke kommer i tanker om. Det er det ene spørgsmål.

Det andet spørgsmål er, at der altså endnu er meget stor uklarhed om, hvem det er, der skal informeres, og hvem det er, der har ansvaret. På det spørgsmål, som før blev stillet af hr. Traberg Smidt, svarede ministeren, at ansvaret lå . . . og så fik vi mildt sagt et uklart svar.

Nu forstår jeg, at ministeren i sit sidste svar til mig siger, at ansvaret ligger hos forligspartierne, for ministeren sagde, at den særlige grund til, at forligspartierne skulle informeres forud for os andre eller i stedet for os andre, var, at de havde påtaget sig ansvaret. Vil det sige, at forligspartierne har lovet ministeren, at de vil stå frem som de ansvarlige? Og hvad vil det i øvrigt betyde fremover, at de har påtaget sig ansvaret?

I forlængelse af det spørgsmål vil jeg igen spørge ministeren, om han tænker sig fremover at lade det være Folketinget og ikke forligspartierne alene, der skal følge denne sag.

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Må jeg rent generelt sige, at når man har valgt den form til bygningen af Storebæltsbro-

en, hvor man har lavet et statsligt aktieselskab, er det selvfølgelig, fordi man derved delegerer opgaven ud til et aktieselskab, der er ansvarligt over for ministeren, men med den konstruktion, som aktieselskabet har.

Dernæst kommer hr. Leif Hermann ind på spørgsmålet om informationspligten. Jeg mener, at alt, som i den sammenhæng er relevant, og som ministeren skønner skal til Folketingets kendskab, skal leveres til Trafikudvalget. Men det er ikke sådan, at enhver detalje i hele byggeprojektet skal frem til udvalget, men alle ting, som man skønner er relevante, og er der noget, man finder at ministeren vurderer forkert, må der selvfølgelig gøres ansvar gældende over for ministeren.

Hr. J. K. Hansen spurgte, om jeg kunne bekræfte, at dette udbudsmateriale ikke havde været korrekt forelagt.

Men jeg vil også kunne bekræfte, at hvis forligspartierne beder om relevante oplysninger, hvad det end måtte være, vil jeg selvfølgelig sørge for, at disse oplysninger, i hvilken form de end er, kommer frem.

Jeg har brugt den trafik, at når jeg har haft et møde med forligspartierne, har jeg dagen efter eller to dage efter sendt Folketingets Trafikudvalg konklusionen af mødet, så det hele tiden har kunnet være orienteret. Dermed mener jeg faktisk at jeg har besvaret hr. Hjortnæs' spørgsmål om alle relevante informationer.

Fru Margrete Auken spurgte, om man selv skulle finde frem til alle disse ting og rejse dem i spørgetiden, som det sker lige i øjeblikket. Hvis man vil have uddybende forklaringer, kender fru Margrete Auken den parlamentariske vej, men det, som er afgørende for mig, er, at de ting, som jeg finder relevante, og som jeg gennem mit samarbejde med bestyrelsen får forelagt, bør forelægges for udvalget. Det er sket i alle de tilfælde, hvor jeg mener det har været nødvendigt.

Margrete Auken (SF):

Det var unægtelig en nyhed, at forligspartierne ikke er bedre informeret end Folketinget. Men vi må så ved anden lejlighed diskutere, at man åbenbart finder sig i et så lavt informationsniveau som i denne sag, for vi får faktisk meget lidt at vide om forløbet.

Jeg vil godt spørge ministeren: Betragter ministeren det som en lillebitte detalje, at man i

[Margrete Auken]

udbudsmaterialet i modsætning til, hvad der har stået i alt det offentligt tilgængelige materiale, beslutter, at vejdragerne skal være monteret inden? Betragter ministeren det som en detalje, at det største af forligspartiernes formand går ud med den åbenlyse misformation, at valget af betonbroen er en etapevenlig løsning?

Det viste sig i løbet af spørgeprocessen, at den ikke var mere etapevenlige end kompositbroen. Man ville vel heller ikke have asfalteret kompositbroens vejdel, før man havde bygget højbroen, går jeg ud fra, for ellers er der nogle, der tabt hovedet fuldstændig ovre i A/S Storebælt, og det har man selvfølgelig ikke. Finder ministeren, at det bare er en detalje?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Jeg har besvaret spørgsmålet om den etapevise bygning af broen og også om, hvordan det er blevet opfattet af tilbudsgiverne, og jeg har så sent som i forrige måned – jeg kan ikke stå her og huske datoen – bekræftet og garanteret over for Folketinget, at der vil blive mindst 3 års forskel mellem jernbanedelen og vejdelene. Dermed turde tydeligvis spørgsmålet om etapevis bygning af broen være besvaret.

Hjortnæs (S):

Vi fik at vide, at der ikke foreligger nogen skriftlig instruktion fra ministeren, hvorefter direktion og bestyrelse skal informere.

Men der må da foreligge nogle retningslinier af en eller anden karakter. Det kan vel ikke være tilfældet, at direktionen frit skønner, hvornår den skal informere bestyrelsen om relevante spørgsmål, og at bestyrelsen frit skønner, hvornår den skal informere ministeren?

Derfor vender jeg tilbage til det spørgsmål, som ministeren ikke besvarede: Hvordan sikrer ministeren, at alle relevante anliggender vedrørende denne væsentlige sag kommer til Folketingets kendskab?

Trafikministeren (Knud Østergaard):

Det sikrer jeg mig ved til stadighed at have forbindelse med bestyrelsen, herunder dens formand, og ved at gennemdrøfte de ting, som er relevante på det stadi, hvor brobygningen i øjeblikket befinder sig. Under disse drøftelser forekommer der så ting, som jeg må videregive – selvfølgelig med glæde – til partierne eller, hvis jeg finder det relevant, til Trafikudvalget.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Spm. nr. S 253

6) Til *økonomiministeren* af:

Jes Lunde (SF):

»Hvad er Det Radikale Venstres eksistensberettigelse i regeringen efter forliget med Fremskridtspartiet?«

Jes Lunde (SF):

Det Radikale Venstre har siden maj 1988 været afskåret fra at deltage i alternative flertal i Folketinget inden for udenrigspolitik, forsvarspolitik, retspolitik, uddannelsespolitik, kulturpolitik, miljøpolitik osv., fordi man gik ind i KVR-regeringen. Begrunder den gang var, at man ville sikre det brede samarbejde i Folketinget.

Nu ved vi, at virkeligheden er blevet en anden. Man har isoleret sig i et samarbejde med Fremskridtspartiet. På den baggrund er det efter SF's opfattelse oplagt, at De Radikale tog sig sammen til at træde ud af KVR-regeringen. Forinden da synes jeg at det kan være oplagt ved denne lejlighed at spørge økonomiministeren, hvad der efter hans opfattelse er Det Radikale Venstres eksistensberettigelse i denne regering.

Økonomiministeren (Niels Helveg Petersen):

Ethvert parti, som vælgerne har stemt ind ved hemmelige valg, har selvfølgelig en demokratisk eksistensberettigelse. Lad mig føje til: Partier har efter min mening jo større eksistensberettigelse, jo mere de evner at få indflydelse og tage ansvar. I det lys er det langt lettere at begrunde 10 radikale medlemmers eksistensberettigelse end 25 SF'eres, og det skyldes bl.a. Det Radikale Venstres deltagelse i regerings-samarbejdet.

Jes Lunde (SF):

Jeg synes, økonomiministeren udviser en meget stor tålmodighed over for de regeringspartnere, han så har valgt sig. Nu har regeringen eksisteret i 18 måneder, og i løbet af de 18 måneder har regeringen formået at lave et forhandlingssammenbrud med SF, den har formået at lave et forhandlingssammenbrud over for Socialdemokratiet, på trods af at eksistensgrundelsen, da den blev oprettet, var, at den skulle formidle et bredt samarbejde.

[Jes Lunde]

Jeg tror, vi her i næste uge vil opleve, når vi skal stemme om finansloven, at en række vigtige afstemninger kommer til at blive gennemført med stemmetallene 90-89. Det siger vist noget om, hvor bredt samarbejde der er formidlet.

Derfor vil jeg gerne spørge økonomiministeren, om man kan komme tættere på en fiasko for det, der var målet med regeringsdannelsen.

Økonomiministeren (Niels Helveg Petersen):

Igennem 4 måneder fra juni 1989 til oktober 1989 førtes der forhandlinger med henblik på at løse nogle store strukturproblemer for dansk økonomi. Det lykkedes ikke at nå frem til et resultat. Det beklager jeg. Det skortede ikke på Det Radikale Venstres gode vilje. Heller ikke under finanslovsforhandlingerne viste der sig muligheder for at få en bred aftale med Socialdemokraterne, og SF, som i virkeligheden har mandatstyrke til at sikre et flertal bag en finanslov, gemmer sig jo altid bag storebror Socialdemokratiet, hver gang ansvaret truer.

Jes Lunde (SF):

Det sidste forstod jeg ganske enkelt ikke – hvorfor vi skulle gemme os bag ved storebror Socialdemokratiet? Jeg kan da nævne eksempler på områder, hvor vi har spillet ud med forslag, hvor det er op til regeringen, om den vil levere et modspil. Et eksempel, der vel er mest aktuelt, er, at regeringen nu af uransagelige grunde har valgt at afskaffe renteaftgiften på forbrugslån. Det er efter vores mening økonomisk uansvarligt. Er regeringen til at få i tale om at lave en lovgivning, der kan træde i stedet for, så vi undgår et overforbrug og en belastning af betalingsbalancen? Jeg kan pege på en sænkning af værdien af rentefradraget på forbrugslån på selvangivelsen, jeg kan pege på en direkte forbrugsskat, som kunne erstatte den lovgivning, der nu forsvinder. Er regeringen til at få i tale om disse alvorlige økonomiske problemer?

Hjortnæs (S):

Et kort spørgsmål til økonomiministeren: Er det muligt for ministeren at konkretisere, hvor De Radikales fingeraftryk er på den finanslov, som skal vedtages om nogle få dage?

Leif Hermann (SF):

Nu er det ikke overraskende, at en radikal

økonomiminister mener, at Det Radikale Venstres tilstedeværelse i Folketinget er væsentlig mere berettiget end Socialistisk Folkepartis, men det er jo i sidste ende et spørgsmål, der afgøres af vælgerne.

Nu er det heller ikke ukendt, at økonomiministeren altid har haft den opfattelse, at man skulle isolere fløjene. Derfor vil jeg gerne spørge økonomiministeren: Er det således, at Fremskridtspartiets tilstedeværelse her i Tinget nu har en større berettigelse end Socialistisk Folkepartis?

Økonomiministeren (Niels Helveg Petersen):

Til hr. Jes Lunde: Regeringen vil lytte til alle konstruktive forslag om, hvordan vi kan øge opsparingen i det danske samfund. Det er en hovedopgave de kommende år at gøre det. Det kan gøres ved ændringer i skatteregler, det kan gøres ved at arbejde videre med at udbrede pensionsordninger til flere grupper i befolkningen.

Til hr. Hjortnæs: De radikale fingeraftryk på denne finanslov er det simpelt hen umuligt ikke alene at remse op her inden for rammerne af et kort spørgsmål – jeg ville heller ikke være i stand til at gøre det på 20 minutter.

Til hr. Leif Hermann: Det er selvfølgelig vælgere, der til syvende og sidst afgør det spørgsmål, vi her diskuterer. Jeg vil gerne sige, at jeg beklager, det ikke lykkedes i forbindelse med Planforhandlingerne eller finansloven at skabe det brede samarbejde, som Det Radikale Venstre ønsker og fortsat ønsker. Bestræbelserne for at skabe det fortsætter i det nye år.

Hjortnæs (S):

Når jeg stillede det spørgsmål til økonomiministeren, var det, fordi jeg har erindring om mange finanslovsdrøftelser med medlemmer fra Det Radikale Venstre, og jeg husker adskillige sager, som Det Radikale Venstre har gjort til en mærkesag. I den tid, hvor Det Radikale Venstre ikke var i regering, kunne man sige: Præcis her satte man ind, og her var der den store sag, som De Radikale lagde enormt megen vægt på. Derfor synes jeg, at ministeren med baggrund i det spørgsmål, der er stillet fra hr. Jes Lunde, burde kunne sige: Hvor er præcis den sag i denne finanslov, som De Radikale har kæmpet en voldsom kamp for at få ind i loven?

Gade (SF):

Jeg forstår på økonomiministeren, at han egentlig ikke har så meget ubehag ved situationen. Det forekommer mig lidt underligt, for Det Radikale Venstre gik ind i denne regering med de formål, der blev givet i den officielle forklaring. Jeg vil spørge, om økonomiministeren, hvis vi ser de sidste 5-7 år tilbage, kan nævne en situation, hvor der er så meget blokpolitik som i den nuværende situation, og hvor Det Radikale Venstre oven i købet har allieret sig med det parti, som man ikke ønskede at alliere sig med af ideologiske grunde.

Jeg forstår egentlig ikke økonomiministerens lethed. Jeg tror heller ikke, at de radikale vælgere forstår den lethed, hvormed økonomiministeren tager denne her situation.

Økonomiministeren (Niels Helveg Petersen):

Til hr. Hjortnæs vil jeg gerne sige, at indflydelsen, når man er med i en regering, består ikke vedrørende enkeltsager, men totaliteten i det finanslovsforslag, der ligger på hver eneste konto i den finanslov. Man har et totalt ansvar, og som regeringsparti stiller man selvfølgelig ikke selvstændige ændringsforslag til det finanslovsforslag, man selv har været med til at udarbejde. Derfor lader hr. Hjortnæs' spørgsmål sig ikke besvare på den måde, som man har kunnet gøre det, da vi var i opposition.

Men på rækker af spørgsmål, på det sociale, på det kulturelle område, og når det drejer sig om ulandsbistand, energi osv., vil man kunne se aftryk af radikal politisk indsats.

Til hr. Gade vil jeg sige, at Det Radikale Venstre også har den opfattelse, at der skal være den højest mulige grad af stabilitet i det politiske arbejde, og det er en vanskelig ting at opnå i et partisplittet Folketing. Det ville ikke være i overensstemmelse med radikale synspunkter, hvis vi her i december måned skulle opleve, at Danmark for tredje gang på 2 år skulle kastes ud i et folketingsvalg. Det ved jeg SF ser anderledes på – men det var ikke Det Radikale Venstres synspunkt. Derfor har vi accepteret at indgå en aftale om en finanslov med umage partnere, partnere, vi ikke plejer at være sammen med om en finanslov, der i sit indre efter vores bedste overbevisning både er ordentlig og ansvarlig.

Jes Lunde (SF):

Jeg kan forstå, at økonomiministeren og dermed De Radikale er glade for, at der ikke blev folketingsvalg. Det er der ikke noget at sige til, når man er i en regering, der har nedtur.

Det spændende spørgsmål for os er, om økonomiministeren ser andre muligheder end et folketingsvalg for at komme ud af denne regering igen. Ser økonomiministeren andre muligheder end et valg? Efter det forlig, der er indgået, har vi oplevet, at statsministeren har talt om en betydelig frontforandring herinde, og vi har set formanden for Det Konservative Folkepartis gruppe, hr. Gammelgaard, og fra Venstre hr. Ivar Hansen udtale, at der nu skal samarbejdes til højre.

Får det ikke økonomiministeren til at konkludere, at KVR-regeringen ikke er et egnet grundlag for at formidle et bredt samarbejde?

Jytte Hilden (S):

Egentlig havde jeg ikke tænkt mig at blande mig i denne debat, men økonomiministeren nævner selv en række områder, som ikke hører til det generelle, men som er væsentlige for Det Radikale Venstre.

Derfor vil jeg godt bede økonomiministeren nævne blot ét enkelt eksempel på det sociale område. Jeg behøver ikke dem alle sammen, men ét enkelt konkret eksempel på De Radikales mærkesag på det sociale område.

Gade (SF):

Jeg forstår sådan set godt, at økonomiministeren ikke helt svarer på mit spørgsmål. Jeg tager det som et tegn på, at økonomiministeren er enig i, at der i dette Folketing med Det Radikale Venstre i spidsen nu føres mere blokpolitik end tidligere.

Der var, før denne regering kom til, mindre blokpolitik i Danmark. Der var flertal på de grønne områder, på de kulturelle områder sammen med Det Radikale Venstre, SF og Socialdemokratiet. Men nu låser Det Radikale Venstre sig fast sammen med Fremskridtspartiet.

Jeg skal spørge økonomiministeren, hvordan han modtager de signaler, som nu udsendes fra partnerne i regeringen, fra Venstre og dele af De Konservative, om, at man skal fortsætte og bygge videre med Fremskridtspartiet.

Hvordan har økonomiministeren det med den sag? Ender økonomiministeren og Det Ra-

[Gade]

dikale Venstre ikke ude i den sump, man er ved at placere sig i sammen med Fremskridtspartiet?

Økonomiministeren (Niels Helveg Petersen):

Hr. Jes Lunde, jeg anser ikke valg for at være en god mulighed i 1990 eller 1991. Vi skulle gerne ind i 1992 ved valgperiodens udløb, før vi igen skal til folketingsvalg. Det synes jeg alle partier skulle lægge sig efter. Dette Folketing er sammensat så sent som maj 1988. Virkelig respekt for vælgerne betyder også, at man gør sig umage for – så svært det kan være – at bruge det Folketing, som vælgerne nu engang har sammensat. Det er også et synspunkt, der spiller en meget stor rolle for Det Radikale Venstre.

Til fru Jytte Hildens og til andres mere konkrete spørgsmål om enkeltheder i finansloven vil jeg gerne sige, at den egentlige finanslovdebat finder altså sted om en uges tid, om jeg husker ret. Da får vi mulighed for at endevende alle disse myriader af enkeltheder, også på det sociale område, og vi glæder os til den debat. Det sociale budget, som det fremtræder, er i allerhøjeste grad i sin helhed præget af Det Radikale Venstres synspunkter og vurderinger.

Til hr. Gade vil jeg sige, at Det Radikale Venstre også i 1990 vil lægge sig efter, at der kan skabes samarbejde med alle dem af Folketingets partier, der ønsker indflydelse. Ønsker SF ikke det?

Jes Lunde (SF):

Til det sidste spørgsmål fra økonomiministeren kan jeg svare ja. Det er da klart, at vi selvfølgelig er interesserede i at skaffe os indflydelse. Jeg har nævnt et eksempel her i dag på et område, hvor vi godt kunne tænke os at gå i en forhandling: hvad kan vi finde af ordninger, som kan erstatte den renteaftag, som forsvinder om få dage, for at forhindre et nyt overforbrug hos de mest velstillede?

Men jeg fik ikke svar på mit andet spørgsmål til økonomiministeren. Jeg fik en forelæsning om, hvorfor det er godt at have lange valgperioder, men mit spørgsmål var faktisk: ser økonomiministeren andre muligheder for at komme ud af regeringen end et valg?

Jytte Hilden (S):

Jeg føler heller ikke, at jeg fik svar på mit spørgsmål. Jeg bad økonomiministeren nævne

blot ét konkret eksempel på en radikal mærkesag på finansloven. Det er fuldstændig rigtigt, at vi får lejlighed til at vende tilbage til det. Men økonomiministeren fortsatte med at sige, at det store sociale budget er præget af radikale synspunkter. Derfor vil jeg spørge: Hvilket radikalt synspunkt har præget specielt denne finanslov på det sociale område? Når jeg spørger igen, er det en reaktion på ministerens eget svar.

Økonomiministeren (Niels Helveg Petersen):

Til hr. Jes Lunde. Jeg gentager, at jeg ikke ser valg som en mulighed, og håber ikke, det bliver realiteten i nær fremtid. Jeg synes, det ville være en uheldig udgang.

Da det ikke er en god mulighed, er der kun en anden mulighed tilbage, og den er, at Folketingets partier arbejder sammen med hinanden og gør sig umage med at skabe flertal. Det er den forpligtelse, der hviler på alle Folketingets partier.

Til fru Jytte Hilden har jeg ikke noget at tilføje i forhold til mit tidligere svar.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Skriftligt besvarede spørgsmål:

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Fra de pågældende ministre er modtaget skriftlige svar på spørgsmål stillet af følgende medlemmer af Folketinget:

Kirsten Jacobsen: spm. nr. S 175 og 203

Agerschou: spm. nr. S 191

Leif Hermann: spm. nr. S 194

Stillinger: spm. nr. S 209

Tommy Dinesen: spm. nr. S 212

Per Stig Møller: spm. nr. S 221

Annette Just: spm. nr. S 223

Spm. nr. S 175

Til *udenrigsministeren* (9/11 89) af:

Kirsten Jacobsen (FP):

»Vil udenrigsministeren sørge for, at Danmark stemmer nej til, at FN's ansatte får en generel lønforhøjelse på 5 pct. samt en stigning i stedtillæggene?«

[Kirsten Jacobsen]

Begrundelse

Det er helt urimeligt, at FN-ansatte, som i forvejen har en utrolig høj løn – oven i købet skattefrit – nu igen skal forgyldes, samtidig med at regeringen gennem besparelsesforslag til finansloven for 1990 foreslår, at f.eks. pensionisters boligydelse forringes.

FN-ansatte har så favorable løn- og ansættelsesvilkår og så mange frynsegoder, at en yderligere stigning vil virke som en provokation mod alle andre indkomstgrupper, der i øjeblikket kun mærker nedskæringer og øgede byrder.

Svar (27/11 89):

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Forslagene om en lønforhøjelse på 5 pct. for FN-ansatte samt en stigning i stedtillæggene indgår i de anbefalinger, som Den Internationale Tjenestemandskommission har fremlagt i sin rapport om reformen af FN's lønsystem. Disse anbefalinger drøftes for tiden på FN's generalforsamling. Debatten har vist, at der er mange udestående spørgsmål omkring dette dagsordenspunkt. Måske bliver hele problemkredsen udskudt til næste generalforsamling.

I tilfælde af en konsensusvedtagelse af anbefalingerne under ét agter vi at afgive en erklæring, hvori vi giver udtryk for, at vi ikke støtter punktet vedrørende lønforhøjelsen.

Spm. nr. S 191

Til *miljøministeren* (13/11 89) af:

Agerschou (SF):

»Anser ministeren en udledning i Ho Bugt af fenolholdigt spildevand for uskadelig?«

Svar (27/11 89):

Miljøministeren (Lone Dybkjær):

Spildevand indeholder normalt en vis andel forurenende stoffer, der kan være mere eller mindre skadelige, afhængigt af den recipient, spildevandet udledes til, samt mængderne og arten af forurenende stoffer. Det samme gælder naturligvis for fenolholdigt spildevand.

Der må således altid være tale om en konkret vurdering.

Spørgeren har telefonisk oplyst, at spørgsmålet vedrører sygehusudledning af visse stoffer. Jeg har derfor forelagt spørgsmålet for Mil-

jøstyrelsen, der har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Miljøstyrelsen har været rådspurgt fra Esbjerg Kommune om virkningerne af visse desinfektionsstoffer, som anvendes på Centralsygehuset i Esbjerg. Henvendelsen drejede sig om stofferne Diversol BX og Bacillotox og skyldtes en forespørgsel fra et medlem af Esbjerg Byråd.

Bacillotox er en fenolforbindelse, mens Diversol BX er en klorforbindelse.

Miljøstyrelsen meddelte, at der ved anvendelsen specielt for Bacillotox' vedkommende kunne være et indhold af svært nedbrydelige stoffer, som kan virke hæmmende i et rensningsanlæg, men at de oplyste mængder er ubetydelige og næppe mærkbare. Efter en yderligere undersøgelse og vurdering af desinfektionsmidlerne meddelte Miljøstyrelsen den 11. oktober 1989 telefonisk Esbjerg Kommune, at de nævnte midler er helt almindeligt anvendte desinfektionsmidler og helt uskadelige for bl.a. et rensningsanlæg. Som følge heraf fandt Miljøstyrelsen, at virksomheder uden problemer kunne anvende stofferne.

Esbjerg Kommune meddelte ved brev af 11. november 1989 herefter det pågældende byrådsmedlem, at kommunen intet har at indvende imod Centralsygehusets nuværende tilslutning af spildevand til det kommunale spildevandssystem i Esbjerg. Samtidig oplystes det, at kommunen inden for de næste 12 måneder forventer at tage Centralsygehusets spildevandsforhold op til revurdering med henblik på meddelelse af en ny tilslutningstilladelse i medfør af miljøbeskyttelsesloven. I den forbindelse skal sygehuset redegøre detaljeret for spildevandets forureningsmængder samtidig med tilvejebringelse af tilstrækkelige oplysninger om tungmetaller, kviksølv og andre fremmedstoffer.«

Spm. nr. S 194

Til *justitsministeren* (14/11 89) af:

Leif Hermann (SF):

»Vil ministeren overveje at ændre reglerne om fri proces, således at sagsøgte i injuriersager under visse nærmere betingelser kan bevilges fri proces?«

[Leif Hermann]

Begrundelse

I forbindelse med funktionærsagen mellem socialrådgiver Vibeke Rønn og SiD-formanden i Fåborg har sidstnævnte anlagt injuriersøgsmål mod sin modpart.

Funktionærsagen er som bekendt afsluttet til fordel for Vibeke Rønn, medens injuriersagen stadig verserer. Sagsøgte må derfor løbende dække udgifterne til den nødvendige advokatbistand, selv om udfaldet af funktionærsagen peger mod, at SiD-formanden også vil tabe denne. Dertil kommer, at den i funktionærsagen tilkendte erstatning samt et løntilgodehavende nægtes udbetalt, før der er afsagt dom i injuriersagen.

Svar (27/11 89):

Justitsministeren (Engell):

Efter retsplejelovens § 330, stk. 1, kan der meddeles fri proces, hvis ansøgeren ud over at opfylde de økonomiske betingelser »skønnes at have rimelig grund til at føre proces«.

Med støtte i forarbejderne til denne bestemmelse er statsamtterne og Justitsministeriet i praksis tilbageholdende med at meddele fri proces til anlæggelse af injuriersøgsmål.

Denne restriktive praksis med hensyn til injuriersager opretholdes imidlertid ikke i samme omfang, hvis ansøgningen indgives af en person, der optræder som sagsøgt i injuriersagen.

Afgørelse om fri proces træffes i det enkelte tilfælde på grundlag af en konkret vurdering af samtlige sagens omstændigheder. I sager, hvor ansøgeren er sagsøgt i en injuriersag, vil det bl.a. blive tillagt betydning, om sagen på baggrund af sagsøgtes udtalelser og det i øvrigt oplyste kan anses for anlagt med urette.

På denne baggrund finder jeg ikke, at der er behov for særlige regler om adgangen til at meddele fri proces til sagsøgte i injuriersager.

Spm. nr. S 203

Til *justitsministeren* (14/11 89) af:

Kirsten Jacobsen (FP):

»Vil ministeren venligst oplyse, om der fra-trækkes beløb for kost og logi i den erstatning på 4.500 kr., som er tilkendt BZ'erne?«

Begrundelse

Der henvises til en artikel i Jyllands-Posten den 14. november 1989, hvoraf det fremgår, at 18 københavnske BZ'ere i går fik tilkendt til-sammen 81.000 kr. i erstatning for uberettiget frihedsberøvelse.

Svar (24/11 89):

Justitsministeren (Engell):

Det kan i anledning af det stillede spørgsmål oplyses, at udgifter til en varetægtsfængslet persons underhold og forplejning efter retsplejelovens § 1008 skal udredes af den pågældende, hvis han findes skyldig eller ved dom kendes uberettiget til oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning.

I sager, hvor der ikke rejses tiltale – som i de foreliggende tilfælde – skal der således ikke ske fradrag for statens udgifter til kost og logi i den erstatning, de pågældende i medfør af retsplejelovens § 1018a måtte få tilkendt for uberettiget tilbageholdelse.

Spm. nr. S 209

Til *energiministeren* (16/11 89) af:

Stillinger (SF):

»Vil ministeren kommentere Elsams publikation »Forskning og udvikling«, hvor det på side 3 nævnes, at Elsam fortsat forsker og udvikler i kernekraft, er dette i overensstemmelse med den danske regerings energipolitik, og hvad agter ministeren at foretage for at sikre, at Elsams forsknings- og udviklingsarbejde fremover ikke indeholder forskning i kernekraft?«

Svar (22/11 89):

Energiministeren (Bilgrav-Nielsen):

Jeg har forelagt spørgsmålet for Elsam og kan på baggrund af Elsams besvarelse oplyse, at det er en fejltagelse, når ordet »kernekraft« indgår i den liste over prioriterede aktiviteter, som fremgår af brochuren om Elsams forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Fejlen er blevet påtalt af Elsams bestyrelse, og distributionen af brochuren er nu stoppet. Elsam har *ikke* i dag nogen forsknings- og udviklingsindsats på kernekraftområdet, og der er ikke planer om projekter på området, ligesom der heller ikke er afsat økonomiske midler til

[Energiministeren]

formålet på Elsams budgetter. Elsams interesse for kernekraft indskrænker sig til at følge med i den udvikling og forskning, der i den øvrige verden pågår på området.

Spm. nr. S 212

Til *arbejdsministeren* (16/11 89) af:

Tommy Dinesen (SF):

»Vil ministeren skærpe indsatsen over for arbejdsgivere, der udsætter børn og unge for f.eks. kræftfremkaldende stoffer på arbejdspladserne?«

Begrundelse

Der har i den senere tid været mange sager fra forskellige steder i landet, hvor arbejdsgivere tilsyneladende ikke efterlever bestemmelsen i arbejdsmiljøloven om, at det er arbejdsgiveren, der er ansvarlig for, at de ansatte ikke skades ved deres arbejde. Især en beskyttelse af de helt unge, således at de ikke får varige skader, burde være en selvfølge.

Svar (30/11 89):

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

I Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 103 af 15. februar 1989 om unges farlige arbejde er i § 8, jf. bilag 3, en henvisning til en række af Arbejdstilsynets og Miljøministeriets systemer og lister, der afgrænser, hvilke stoffer og materialer unge under 18 år ikke må arbejde med eller på anden måde udsættes for.

Disse lister revideres løbende, hvilket bevirker, at opregningen af, hvilke stoffer og materialer de unge ikke må arbejde med, hele tiden vil blive holdt ajour. Det er bl.a. forbudt for unge mennesker under 18 år at arbejde med stoffer, der er optaget på Arbejdstilsynets liste over stoffer, som anses for at være kræftfremkaldende, og materialer, der indeholder over 0,1 vægtprocent af sådanne stoffer.

Lovgivningsmæssigt er der således ikke tvivl om, at arbejdsgiverne ikke må udsætte børn og unge for kræftfremkaldende stoffer på arbejdspladserne, medmindre arbejdet indgår som et nødvendigt led i en lærlinguddannelse, efg-uddannelse el.lign.

På baggrund af den opmærksomhed om problematikken, der var i foråret ved bekendtgørelsens ikrafttræden, blev det pålagt arbejdstil-

synskredsene ved ethvert tilsynsbesøg at være opmærksomme på, om der er unge i arbejde, og om arbejdet er tilladt og kan udføres forsvarligt.

Endvidere er kredsene blevet pålagt at foretage virksomhedsbesøg hver gang, der til kredsene indløber en anmeldelse af en erhvervsbetinget hjerneskade hos en person under 18 år.

I forbindelse med Arbejdstilsynets kampagne om kræftfremkaldende stoffer og materialer er det desuden besluttet, at kredsene skal skride direkte til indstilling med henblik på retslig tiltale, hvis der ved tilsynsbesøg observeres børn og unge ulovligt beskæftiget med kræftfremkaldende stoffer og materialer.

Dette har været medvirkende til, at der i år i langt flere tilfælde end tidligere år har været eller er retssager undervejs mod arbejdsgivere på grund af overtrædelse af reglerne om unges farlige arbejde. Det drejer sig både om arbejde med farlige stoffer og materialer og farligt maskineri. I år er der tale om 34 tilfælde mod ikke over 8 tilfælde sidste år.

Overtrædelserne er fordelt over hele landet, idet der i 12 ud af 14 kredse har været overtrædelser.

Arbejdstilsynets indsats over for arbejdsgivere, der udsætter unge for farligt arbejde, er således i år allerede skærpet væsentligt i forhold til tidligere år.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at det p.t. undersøges, om der er behov for at stramme reglerne om unges adgang til at arbejde med farlige stoffer og materialer.

Spm. nr. S 221

Til *udenrigsministeren* (17/11 89) af:

Per Stig Møller (KF):

»Hvad kan udenrigsministeren oplyse om nedrustningen i USSR's og Warszawapagtens styrker?«

Begrundelse

Af hensyn til forståelsen af, hvad der netop nu foregår i Øst- og Mellemeuropa, og som på så mange måder tegner lovende, vil det være værdifuldt at få ministerens oplysninger om, hvorledes forandringerne er slået igennem i militærbudgetterne, og om de har haft betydning for udstationeringen af angrebsbåde ud for

[Per Stig Møller]

Kola og for færdiggørelsen og ibrugtagningen af nye hangarskibe som f.eks. »Tbilisi«, samt om de har haft indflydelse på antallet af landgangstropper og spetznatzgrupper på den anden side Østersøen.

Svar (28/11 89):

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Da præsident Gorbatsjov i sin tale i FN den 7. december 1988 bebudede omfattende ensidige nedskæringer i de sovjetiske væbnede styrker, udtalte regeringen, at vi fra dansk side tog mod det sovjetiske udspil som et velkomment bidrag til løsning af Europas mest påtrængende sikkerhedspolitiske problem: den store konventionelle overvægt på østlig side.

Vi har siden sammen med vore allierede i NATO fulgt, i hvilket omfang Sovjetunionen og andre medlemmer af Warszawapagten har levet op til tilkendegivelser om at ville foretage ensidige nedskæringer.

Vi kan konstatere, at henimod halvdelen af de bebudede nedskæringer nu er gennemført.

Styrkereduktionerne giver grundlag for yderligere optimisme med hensyn til en snarlig aftale i Wienforhandlingerne om de konventionelle væbnede styrker i Europa. Målet for disse forhandlinger er fortsat nedskæringer i medfør af en bindende aftale, hvis gennemførelse parterne skal kunne kontrollere ved inspektioner i landene. Gennem en sådan internationalt bindende aftale vil vi nå en mere tryk balance i Europa på et lavere styrkeniveau.

Hvad angår Sovjetunionens forsvarsudgifter, er det endnu for tidligt at vurdere, om de bebudede nedskæringer vil blive realiseret fuldt ud, eller i hvilket omfang de vil blive opvejet af forøgede udgifter i forbindelse med omstruktureringer.

Materielproduktionen synes endnu kun delvis berørt af nedskæring. Kampvognsproduktionen er ganske vist efter sovjetiske udtalelser reduceret fra over 3.000 kampvogne i 1988 til 1.700 kampvogne i år. Derimod synes bygningen af hangarskibe som f.eks. »Tbilisi« og dens efterfølger at fortsætte som planlagt.

Regeringen har tidligere opfordret til, at der sker en begrænsning af den trussel mod Danmark, som skabes af den store offensive kapacitet af landgangsfartøjer og landstyrker ganske tæt på dansk område. Vi følger derfor selvsagt nøje, om de begrænsninger i Warszawapagten

styrker, der som nævnt er ved at blive gennemført, også indbefatter de nævnte styrker i det danske nærområde.

I den udstrækning vi på nuværende tidspunkt kan bedømme det, bidrager de bebudede nedskæringer næppe væsentligt til at formindske Warszawapagten's kapacitet i Danmarks nærområde, herunder kapaciteten vedrørende landgangsoperationer.

Spm. nr. S 223

Til *justitsministeren* (22/11 89) af:

Annette Just (FP):

»Foreligger der planer om at sidestille EF's øvrige nationale flag med Dannebrog, således at f.eks. tyskere kan flage med tysk flag i Danmark?«

Svar (29/11 89):

Justitsministeren (Engell):

Ved cirkulære nr. 145 af 20. oktober 1989 har Justitsministeriet med virkning fra den 1. november 1989 fastsat nye, mere lempelige regler for flagning med udenlandske flag. Der kræves som hidtil tilladelse til flagning med udenlandske flag, men efter det nye cirkulære får politiet en vidtgående bemyndigelse til at imødekomme ansøgninger om tilladelse til flagning med fremmede staters flag fra hoteller, campingpladser, kongrescentre, udstillingshaller, større erhvervsvirksomheder, museer, idrætspladser, havne, grænseovergange og lignende i anledning af fremmede statsborgeres besøg.

Det fremgår endvidere af cirkulæret, at tilladelserne bør meddeles indtil videre.

Ansøgninger fra her i landet fast bosatte om tilladelse til at flage med fremmede staters flag en enkelt dag i anledning af fremmede statsborgeres besøg bør i almindelighed imødekommes.

Som hidtil bør der ikke meddeles tilladelse til flagning med fremmede staters flag på dage, hvor man i Danmark mindes særlige nationale begivenheder.

Det er endvidere fortsat som hovedregel en betingelse for tilladelserne, at der samtidig flages med et dansk flag af mindst samme størrelse og anbragt på en ikke mindre fremtrædende plads.

Det fremgår endelig af cirkulæret, at det – i overensstemmelse med en kongelig resolution

[Justitsministeren]

af 5. september 1989 – ikke længere kræver politiets tilladelse at flage med det europæiske flag. Dette flag er herefter ligestillet med de nordiske landes flag og FN-flaget.

De nye regler er tænkt som det første skridt i en liberalisering af flagreglerne. Når cirkulæret har været i kraft nogen tid, vil Justitsministeriet overveje, om der er grundlag for en yderligere liberalisering på området.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 60:

Forslag til lov om varmforsyning.

Af energiministeren (Bilgrav-Nielsen).
(Fremsat 7/11 89).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Poul Nielson (S):**

Her ved førstebehandlingen kan man konstatere, at der er tale om et stort planlægningsprojekt, som er lykkedes i Danmark. Vi er fra Socialdemokratiet naturligvis ikke imod, at der gennemføres forenklinger i lovsættet, hvis de er rimelige og fornuftige.

Jeg vil gerne holde lidt fast ved, hvad der har været krumtappen i selve varmeplanlægningen, nemlig den forpligtende dialog mellem de centrale energimyndigheder og kommunerne og amterne, en dialog, som har været baseret på, at det er samfundsøkonomiske kriterier, der er afgørende for varmeplanernes indhold.

Det har ikke altid været lige let at fastholde, fordi der er mange forskellige interesser involveret. Der er brugerøkonomihensyn, lokale hensyn, hensyn til forsyningsselskaber osv. Derfor er det fortsat afgørende, som det har været det hele tiden, med hvilken grad af fasthed disse egentlige målsætninger bliver ført ud i livet.

Når vi ser på spørgsmålet om amternes fortsatte medvirken i dette eller ej, synes jeg, man skal hæfte sig ved at se på, hvad amterne har foretaget sig. Hvis man gør det, har amterne bestemt ikke udgjort noget problem i samarbejdet. Tværtimod kan man sige, at mange af amterne har bidraget positivt, originalt og selvstændigt med for eksempel kortlægning af lo-

kale energiressourcer. De har måske også mange gange været i stand til at virke lidt som katalysator i at fremme samarbejde om projekter på tværs af kommunegrænser.

Det afgørende også i den forbindelse er, at ministeren har været indstillet på at bruge sine beføjelser med hensyn til at skabe forudsætninger for planerne, deres gennemførelse osv., at der har været en vilje til at bruge de beføjelser i overensstemmelse med lovens idé. I den forbindelse er det en sekundær problemstilling, hvorvidt amterne kobles ud eller ej.

Vi er sådan set enige i, at man kan udtrykke det ved at sige, at amterne strengt taget måske ikke længere er nødvendige her, men det interessante spørgsmål er, om ikke de alligevel ud fra mange hensyn fortsat kan være ønskværdige at have med. Det punkt mener vi fortjener en belysning under udvalgsarbejdet.

Der er fortsat, hvis man går mere juridisk-teknisk til værks, en vis uklarhed mellem grænsen for denne lov og regionplansystemet og kommuneplanerne. Det mener vi heller ikke er helt godt belyst i forslaget. Det er glimrende, at vi laver værker under 25 MW-eflekt til anlæg, der ligger inde under denne lov. Vi har selv fra Socialdemokratiet for mange år siden foreslået det, så det synes vi selvfølgelig er fortræffeligt.

Der mangler en mere fast inddragelse af overskudsvarmen fra industrien. Det skal med i planlægningsarbejdet. Vi synes, det er fint at tage miljøhensynet ind i formålsparagraffen, men det ændrer intet ved, at denne lov hele tiden har været en af de vigtigste miljølove, vi i praksis har mellem hænderne her i landet, fordi den simpelt hen i sit indhold er miljøpolitik, samt dig med at den er energipolitik.

Hvis vi skulle se på, hvad der egentlig skulle gøres på området, skulle vi lave det, man kunne kalde en Marshallhjælp for København. Det er de 100.000 boliger i København, der er uden forsyning med varmt vand til fjernvarmeudnyttelse, som er det største miljøproblem i energipolitikken. Det er den meget langsomme dækning af Vanløse, Brønshøj og Husum med fjernvarme, med udnyttelse af overskudsvarmen fra Amagerværket, som er det næststørste problem, vi står med.

Hvis vi skulle se på, hvad vi skulle gøre ved tingene, er det sådan noget som det, der har betydning. Skulle man her se lovteknisk mere dybtgående, ville man vel skulle tage spørgs-